

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Mezinárodních Studií

Bakalářská práce

2016

Milan Zavada

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Mezinárodních Studií

Milan Zavada

Kosovská otázka a česká zahraniční politika

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Milan Zavada**

Vedoucí práce: **JUDr. Vladimír Handl, CSc.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

ZAVADA, Milan. *Kosovská otázka a česká zahraniční politika*. Praha, 2016. 57 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra mezinárodních teritoriálních studií. Vedoucí diplomové práce JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Abstrakt

Bakalářská práce *Kosovská otázka a česká zahraniční politika* se zabývá dvěma hlavními aspekty vztahů mezi Českou republikou a Republikou Kosovo: aspektem vzájemných hospodářských vztahů a českou rozvojovou pomocí. Těžiště práce je především ve vzájemných vztazích od vyhlášení nezávislosti Kosova až do současnosti. Práce analyzuje českou zahraniční politiku v těchto dvou aspektech a porovnává je s vybranými zeměmi Balkánu. Všechny srovnávané země Balkánu budou pro komparace představeny ve vybraných parametrech, stejně jako diplomaticko-politické vztahy mezi Českou republikou a Kosovem. Právě tato komparace nám umožní zhodnotit výsledky práce české diplomacie vůči Kosovu. Práce dochází k závěru, že vývoj česko-kosovských vztahů ve všech zkoumaných aspektech, se s ohledem na doposud přezíravý postoj části české politické reprezentace, vyvíjí až překvapivě progresivně, nicméně se jedná zpravidla o dílčí akce, nikoliv výsledek systematického přístupu české zahraniční politiky.

Abstract

The Bachelor Thesis *The Kosovar Issue and Czech Foreign Policy* deals with three main aspects of the relations between the Czech Republic and The Republic of Kosovo: diplomatic and political aspect, mutual economic relations aspect and the Czech development aid. Centerpiece of the thesis predominantly consists of the mutual relations from the end of the war in Kosovo until now. The thesis examines the development of the mutual relations on the background of the historical events, that where direct movers of the Kosovar history. Thereafter are laid out the key moments, that where shaping the bilateral relations between the two states. The text analyzes the Czech foreign policy; its main goals were to stabilize the situation in Kosovo after the war and the active participation from the position of an NATO ally and EU candidate - potential future member. The thesis also examines the efforts of the private subjects interested in mutual trade, furthermore the efforts on the national level and evaluates its effectiveness. The thesis leads to the conclusion, that the evolution of the Czech-Kosovar relations in all examined aspects has surprisingly progressive nature, despite the dismissive stance, held by part of the Czech political representation. However, it's more a result of an individual effort, than an outcome of the Czech foreign policy.

Klíčová slova

Česká republika, Republika Kosovo, rozvojová pomoc, ekonomické vztahy, bilaterální smlouvy, obchodní komora

Keywords

Czech republic, Republic of Kosovo, development aid, economic relations, bilateral relations, chambre of commerce

Rozsah práce: 92.301 znaků

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Kosovská otázka a česká zahraniční politika“ zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů literatury. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Milan Zavada.....

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Vladimíru Handlovi, CSc. za svědomité vedení a cenné připomínky, které přispěly k vypracování bakalářské práce. Dále bych rád poděkoval Filipu Tesařovi za množství cenných rad a čas, který si našel pro naše konzultace. Také bych rád poděkoval všem osobám, které si našly čas na mé dotazy, a pomohli mi se získáním podkladů k mé práci. Na závěr bych poděkoval mé rodině a Kateřině Pacákové za jejich podporu a trpělivost při mém mnohdy problémovém studiu.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Milan Zavada

E-mail:

zavadam@seznam.cz

Semestr:

zimní

Akademický rok:

2015/2016

Název práce:

Kosovská otázka a česká zahraniční politika

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

zimní, 2016

Vedoucí bakalářského semináře:

JUDr. Vladimír Handl, CSc

Vedoucí práce (není povinné):

JUDr. Vladimír Handl, CSc

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Již ve svých předchozích seminárních pracích jsem se věnoval kosovské otázce v předvečer vyhlášení nezávislosti. Během předchozího studia, a stáže v Prištině, jsem se začal intenzivněji věnovat problematice nově vzniklé Republiky Kosovo. Rozhodl jsem se tudíž na toto téma zaměřit z důvodu svého osobního a hlubokého zájmu o tento nový, zajímavý a celosvětově problematicky přijímaný stát.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Za cíl jsem si vybral především představit čtenáři ucelený pohled na problematiku česko-kosovských vztahů, jejich historii na pozadí historie Kosova, jakož i celkovou společenskou náladu roku 2008 a let těsně minulých. Na základě těchto širších souvislostí se budu snažit zasadit do kontextu problematiku česko-kosovských vztahů a srovnat snažení české diplomacie i s okolními státy Kosova. Po přečtení mé práce by měl čtenář, či v ideálním případě potencionální investor, mít jasnou představu o reáliích kosovského státu, trhu a také jasný a srozumitelný přehled o podmínkách pro podnikání pro české firmy včetně investičních pobídek z Kosovské strany.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Války v bývalé Jugoslávii, Kosovská válka za nezávislost i samotný vznik nezávislého Kosova obývaného více než z 95% etnickými Albánci, to samo o sobě vyvolává spoustu emocí a a polemik i v naší zemi, kde je znát romantický prvek panslavismu, zasetý v našich myslích již po generace, jenž přesto nedovoluje dívat se otázku nezávislosti Kosova striktně prosrbsky. Ze svých zkušeností vím, že většina populace odmítá nezávislost Kosova, nepředkládající však žádné racionální argumenty. Cílem této práce bude na základě krátkého úvodu do mezinárodní a „vnitropolitické“ situace v Kosovu obhájit nutnost nezávislosti a na základě toho se zaměřit na diplomatické a ekonomické vztahy mezi těmito dvěma zeměmi. Po argumentaci v tomto prvním bodě se již budu moci plně zaměřit na zevrubnou analýzu vybraných aspektů vztahů mezi našimi zeměmi.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

V úvodu práce, po historickém úvodu, je nutné pochopit důvody, které vedly Kosovo k nezávislosti a také se v úvodu seznámit se soudobými pohledy na tuto problematiku. Po tomto úvodu bude následovat již nosná část mé práce a to rozdělená do dvou hlavních kapitol. První z těchto kapitol se zaměří na vzájemné vztahy do roku 2008, nosná část práce bude začínat postoji české diplomacie k válce v Kosovu, dále přes návštěvu (a chladného přijetí) Ibrahima Rugovy v ČR, tak po rychlé uznání Kosovské nezávislosti a českou misi KFOR. Samozřejmě krátce zmíním i protichůdné postoje české politické reprezentace a kontroverze, které vzbudilo uznání Kosova v roce 2008. Druhá, a pro moji práci také nejdůležitější část, bude interpretace stavu česko-kosovských vztahů na základě tří hlavních aspektů. Těmi byly zvoleny diplomatické (bilaterální) vztahy, analýza ekonomických vztahů ČR-Kosovo od vyhlášení nezávislosti, vzájemná obchodní bilance, administrativní překážky, realie kosovského trhu a další detaily z našich vzájemných ekonomických vztahů. Třetí a poslední z hlavních kapitol se bude věnovat české rozvojové pomoci, jelikož Kosovo spadá do prioritních zemí, na které se tato pomoc zaměřuje. Cílem této kapitoly bude čtenáři, zevrubně představit realie a podmínky Kosova. Tento blízký, avšak pro většinu exotický trh, nabízí hned několik specifík, které ho mohou učinit zajímavými pro české investory. Závěr práce se bude, jak již jsem naznačil, snažit dobrat objektivního výsledku při posuzování Kosova jako stabilního a zajímavého partnera obchodní či politickou spolupráci. Bude zde také reflektováno několik osobních rozhovorů a dotazníků s předními českými i kosovskými politiky.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Štěpánek, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011.

Šesták, Miroslav. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998.
Pelikán, Jan. *Novými cestami: Kosovo v letech 1958-1969*. Vyd. 1. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

Cohen, Lenard J, and Jasna Dragović-Soso. *State collapse in South-Eastern Europe: new perspectives on Yugoslavia's disintegration*. West Lafayette, Ind.: Purdue University Press, c2008.

Tesař, Filip. *Můžeme, chceme, dokážeme?: česká ekonomická, veřejná a kulturní diplomacie a Balkán*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013.

Hladký, Ladislav. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*. 1. vyd. Jinočany: H, 1993.

Pelikán, Jan. *Dějiny Srbska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

Antoniadis-Bibicou, Héléne, and André Guillou. *Pour une grande histoire des Balkans des origines aux Guerres balkaniques*. Paris: Association internationale d'études du Sud-Est européen, 2004-.

Hradečný, Pavel, Ladislav Hladký, Virgijl Monari, František Šístek, and Pavla Hradečná. *Dějiny Albánie*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

Weller, Marc (2008). *Negotiating the final status of Kosovo*. Institute for Security Studies (<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/cp114.pdf>, 13. 4. 2013), s. 5-95.

Woehrel, Steven (2013). *Kosovo: Current Issues and U. S. Policy*. Congressional Research Service. 23. 1. 2013
(<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21721.pdf>, 15. 4. 2013), s. 1-9.

Lehne, Stefan (2012). *Kosovo and Serbia: Toward a Normal Relationship*. Carnegie Endowment for International Peace
(<http://www.crees.ku.edu/~crees/news-events/press-releases/documents/Lehne%20.pdf>, 13. 4. 2013), s. 1-15.

Usnesení vlády České republiky ze dne 21. května 2008 č. 635, on-line text
(http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2008&05-21).

Podpis studenta a datum

Milan Zavada, 23. listopadu 2014

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

1. Úvod a vymezení tématu	
1.1. Téma práce.....	1
1.1. Analýza zdrojů.....	3
2. Kosovo jako svébytný region	
2.1. Kosova jako pojem.....	6
2.2. Komparace vybraných zemí.....	8
2.3. Krize integrity Jugoslávie a její projevy	12
2.4. Válka a cesta k nezávislosti.....	16
3. Diplomacicko-politický aspekt	
3.1. Česká politika do války.....	17
3.2. Zahraniční politika ČR ve vztahu ke Kosovu do roku 2008.....	18
3.3. Postoj ČR k vyhlášení nezávislosti	26
3.4. Samostatné republiky a srovnání	30
4. Ekonomický aspekt	
4.1. představení zemí srovnání.....	31
4.2. úvod do metodologie.....	33
4.3. ekonomická analýza.....	35
5. Rozvojová pomoc	
5.1. Srovnání rozvojové pomoci.....	41
5.2. Analýza rozvojové projektů ČR v Kosovu	44
6. Závěr.....	45

1. Úvod

1.1 Téma práce

V roce 2008 se v srdci Balkánu zrodil nový stát. V únoru tohoto roku došlo k jednostrannému vyhlášení nezávislosti Kosovské republiky na Srbsku, kterou odhlasovalo 109 poslanců kosovského parlamentu. Vyhlášení nezávislosti bylo očekávaným vyústěním patové situace, ve které se Kosovo v posledních dvou desetiletí nacházelo. Dnes, po více než sedmi letech, které od té doby uplynuly, je kosovská samostatnost nadále předmětem sporu nejen na Balkáně, ale také na mezinárodní scéně.¹ Ostatně, Kosovo doposud neuznalo 5 členů EU², o napjatém vztahu bývalé autonomní oblasti se Srbskem není třeba psát. Kosovskou republiku prozatím uznalo celkem 109 světových států, mezi nimiž figuruje také Česká republika. Právě České republice a Republice Kosovo³ se bude tato práce věnovat podrobněji formou analýzy vzájemných vztahů ve vybraných aspektech.

Tato bakalářská práce je pojata jako komparativní analýza, ve které zabývám vybranými aspekty, jmenovitě ekonomickým, ve smyslu bilance zahraničního obchodu, a aspektem české rozvojové pomoci, česko-kosovské spolupráce mezi lety 2008 až 2015, které porovnávám s totožnými aspekty vybraných zemí. Těmi jsou všechny sousedící státy Republiky Kosovo⁴ včetně Republiky Srbsko. Výsledek mé analýzy by měl přinést zodpovězení mé hypotézy „Česká republika se dostatečně nevěnuje rozvoji vztahů s Kosovem na úkor jeho sousedů.“

Výzkumné otázky jsem si stanovil dvě, ke každému zkoumanému aspektu jednu.

- I. Je naplno využíván a podporován potenciál Kosova jako obchodního partnera?
- II. Jaké jsou priority koncepce české zahraniční pomoci pro oblast Kosova?

¹ Například článek zde, podrobněji v příloze. on-line text (<https://euobserver.com/foreign/122677>)

² Přehled Ministerstva zahraničí Republiky Kosovo, on-line text: (<http://www.mfa-ks.net/?page=2,33>)

³ Dále jen Kosovo, zkratka RKS

⁴ Jmenovitě Albánská republika, Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Republika Srbsko a Černá Hora

Práce se zabývá dvěma hlavními aspekty vzájemných vztahů, tak jak byly výše popsány. Ekonomickým aspektem, kterému přiřkládám největší důležitost, začnu svoji analýzu. Dále bude následovat aspektem rozvojové pomoci ČR. Práce se bude primárně zaměřovat na období po roce 2008 až do současnosti, s výjimkou nutného úvodu do problematiky regionu Kosova v průběhu novodobé historie.

Bakalářská práce, ve své historické části, bude začínat krystalizací problémů vzájemného soužití několika etnik na území autonomní oblasti Kosovo a Metohije⁶, které byly jedněmi z hlavních příčin konfliktu na území Kosova. První kapitola se věnuje také postoji české diplomacie k válce v Kosovu, které byly velice nejednotné, přes rychlé uznání Kosovské nezávislosti až po vztahy do prosince 2015. Krátce zmíním i protichůdné postoje české politické reprezentace a kontroverze, které vzbudilo uznání Kosova v roce 2008. Práce nepřesáhne hranice dnešního Kosova, kdy se bude plně zaměřovat na Kosovo a Českou republiku, jako dva politické a obchodní partnery a vybrané státy regionu v rámci komparace. Po tomto nutném uvedení do problematiky, budou následovat dvě stěžejní kapitoly, rozdělené dle jednotlivých aspektů.

První část samotné bakalářské práce se bude zabývat diplomaticko-politickým aspektem. Za cíl této kapitoly si kladu analýzu postoje české politické reprezentace, rozvinu svoji hypotézu o jisté formě ostrakizace ve vztahu ke Kosovu a to jak na poli existujících politické reprezentace, tak na poli oficiálního bilaterálního vztahu. Dále se budu věnovat komparaci českého „diplomacko-politického úsilí“⁷ vůči jednotlivým zemím našeho srovnání tak, aby čtenář získal jasný přehled o realitách v komparovaných zemích.

Ve druhé části práce bude soustředěna pozornost na vývoj česko-kosovských ekonomických vztahů. Jednak bude představeno Kosovo jako cíl českých investic, spolu s jeho podnikatelsko-ekonomickými realitami, které je nutné brát v úvahu při realizaci jakéhokoliv podnikatelského záměru. Také budou zmíněny již realizované zakázky velkého rozsahu s účastí českého kapitálu. Stěžejním cílem této kapitoly bude však komparace Kosova se sousedními státy z pohledu zájmu ekonomiky České republiky.

⁶ Oficiální název autonomní oblasti v socialistické Jugoslávii

⁷ Toto „úsilí“ není exaktně změřitelné, budu se však orientovat podle dílčích indikátorů představených v této kapitole. Například uvedu: status zastupitelského úřadu, velikost diplomatické mise či absence mezinárodních smluv, které ostatní země srovnání mají, atd.

Na základě vybraných ekonomických ukazatelů bude zhodnocena vzájemná ekonomická bilance mezi Českou republikou a Republikou Kosovo, oproti státům našeho výběru. Pro tuto komparaci jsem využil ekonomických dat dostupných na českých zastupitelských úřadech. Ty jsem využil pro komparaci podílu jejich exportu a importu na základě mnou zvoleného ukazatele, poměru k hrubému domácímu produktu na obyvatele v jeho nominální hodnotě, bez započtení parit kupní síly. Touto metodou jsem odfiltroval odchylky způsobené velmi rozdílnou ekonomickou i lidskou základnou zkoumaných států. Mnou zvolený ukazatel považuji za nejprůkaznější možné srovnání, které je proveditelné v rozsahu bakalářské práce a v humanitním oboru. Pro predikci budoucího vývoje, a také přehlednost, je v jednotlivých grafech využita lineární regrese, jakožto jednoduchý matematický ukazatel trendu. Na základě této komparace bych měl být schopen zodpovědět i druhou z představených výzkumných otázek.

V poslední kapitole představím rozvojovou pomoc poskytnutou Českou republikou a její základní strategii pro oblast Kosova, jejíž cíle a koncepci porovnáám s pomocí poskytovanou Spojenými státy Americkými, jakožto hlavním světovým dárcem zahraniční rozvojové pomoci. Výsledek prvního srovnání zasadím do kontextu rozvojové pomoci poskytnuté těmito vybranými aktéry i ostatním zkoumaným zemím. Na základě závěrů tohoto srovnání zodpovím i poslední z výzkumných otázek. Soukromé charitativní iniciativy nebudou v tomto srovnání zahrnuty.

1.2. Analýza zdrojů

Zásadním faktorem, který do značné míry určuje podobu této práce, je praktická neexistence sekundárních zdrojů. Plánoval jsem analýzu článků ve vybraném tisku. Nicméně s ohledem na rozsah dohledaných článků, zhruba 46 000 dle ČTK, jsem od tohoto záměru upustil. Z ČTK mi však následně přišla nabídka rešerše archivu pomocí mnou zadaných klíčových slov a dalších parametrů. Využil jsem tento zdroj a z archivu zpracovávám tzv. fleše, což jsou zvýrazněné a nejdůležitější zprávy určené ihned k přetištění. Zde jsem se dostal na rozsah v desítkách článků, který považuji za zpracovatelný, a který používám pro ukázkou reakcí českých médií během zkoumaného období.

Akademické literatury věnované problému Kosova je velmi málo a jsou především zaměřené na historii. Nedostatek literatury je ale logický, zejména díky krátkému historickému

odstupu a také s ohledem na fakt, že vzájemné vztahy České republiky a Republiky Kosovo leží mimo zájem zahraničních badatelů, na rozdíl od Kosova samotného.

K první části práce, která je věnovaná historickému úvodu a vývoji v oblasti Kosova do roku 2008, je možné nalézt několik aktuálních prací a monografií. Jedním ze základních zdrojů se mi stala obsáhlá a kvalitní práce Václava Štěpánka *Jugoslávie-Srbsko-Kosovo*⁸. V ní se autor zabývá kosovskou otázkou, vztahy mezi etniky v Kosovu a vývojem tohoto území ve 20. století. Dále podrobná, avšak velmi specificky zaměřená kniha Jana Pelikána *NOVÝMI CESTAMI Kosovo v letech 1958-1969*⁹. Dílo *Jugoslávie 1918-1992*¹⁰ od Jože Pirjeveca je skvělým dílem komplexní historie „všech forem Jugoslavií“, velkou výhodou autora je, že skoro celý život strávil mimo Jugoslávii, a jeho dílo se snaží věcně popsat události a prostor, kde bych měl pocit, že protěžuje „slovanský živel“ je velmi málo. Ovšem je nutno si přiznat, že těžko najdeme díla autorů, kterých se toto téma osobně dotýká, kteří by mohli být plně objektivní. Proto jsem zařadil do seznamu literatury knihu, která si ze všech použitých získala mojí největší pozornost, je jím dílo *Od smrti Tita do smrti Jugoslávie-SVĚDECTVÍ*¹¹ Raifa Dizdareviče, které na problematiku nahlíží pohledem bosenského politika-bývalého ministra zahraničí Jugoslávie a také nejvýše postaveného „Jugoslávce“ muslimského (byť nepraktikujícího) původu. Jeho dílo je do značné míry určeno jeho kladným vztahem k Jugoslávii a podporováním myšlenky „Jugoslavismu“ oproti „hloupému nacionalismu“ vůči kterému se mnohokrát v knize vyhrazuje a jenž vnímá jako největšího „hrobníka“ Jugoslávie i s jejími vznešenými ideály „bratstva i jedinstva“¹². Poskytuje však velmi cenný interní pohled do křehce politického vedení země po smrti maršála Tita a neschopnost kolektivního vedení účinně krizi vyřešit. Také jsem čerpal z děl v rámci kolekce dějiny států do lidových novin. Jmenovitě z knih Miroslava Šestáka *Dějiny Jihoslovanských zemí*¹³, která se věnuje historii jednotlivých jihoslovanských států, a rovněž využívám nejnovější publikaci *Dějiny Srbska*¹⁴ Jana Pelikána. Vycházím také z publikace Pavla Hradečného *Dějiny Albánie*¹⁵, která podává ucelený pohled na historii Albánie a Albánců. S ohledem na úzkou spolupráci s Filipem Tesařem, během psaní mé bakalářské práce, využívám i

⁸ ŠTĚPÁNEK, Václav: *Jugoslávie-Srbsko-Kosovo*. Brno 2011.

⁹ PIRJEVEC, Jože: *Jugoslávie 1918-1992*. Praha 2000.

¹⁰ PELIKÁN, Jan: *NOVÝMI CESTAMI Kosovo v letech 1958-1969*. Praha 2014.

¹¹ DIZDAREVIČ, Raif: *Od smrti Tita do smrti Jugoslávie-SVĚDECTVÍ*. Praha 2002.

¹² Čuvajmo bratstvo i jedinstvo, kao zjenicu oka svog, jedno z hesel Josip Broze Tita a Jugoslávie

¹³ ŠESTÁK, Miroslav: *Dějiny Jihoslovanských zemí*. Praha 2009.

¹⁴ PELIKÁN, Jan: *Dějiny Srbska*. Praha 2013.

¹⁵ HRADEČNÝ, Pavel: *Dějiny Albánie*. Praha 2008.

jeho publikace *Můžeme, chceme, dokážeme?*¹⁷, jenž se zabývá analýzou české zahraniční politiky v oblasti Balkánu. Od stejného autora jsem také používal mnoho článků v rámci větších publikací. Také jsem využil anglické články a literaturu, na kterou odkazuji v příslušných citacích

Dále jsou použity materiály zastupitelských úřadů ČR a RKS, data z výročních zpráv MPO a MZV, výborným zdroje jsou analýzy české zahraniční politiky od Ústavu mezinárodních vztahů pro jednotlivé roky a také podklady kosovské rozvojové agentury KIESA. K analýze dále využiji vládní prohlášení a stenografické záznamy jednání Parlamentu Poslanecké sněmovny.

Nemohu nezmínit ani moji osobní zkušenost s životem a prací v Kosovu.

2. Kosovo jako svébytný region

2.1. Kosovo jako pojem

¹⁷ TESAR, Filip: *Můžeme, chceme, dokážeme?*. Praha 2013

Toponymum Kosovo se pro označení tehdejšího vilájetu²⁴ používalo až od roku 1877²⁵. Samostatná provincie byla také do jisté míry výsledkem prvních emancipačních snah a náznaků národnostního uvědomění u albánského obyvatelstva²⁶. Ovšem Kosovský vilájet neobsahoval celé území dnešního Kosova. Hranice, která do velké míry koresponduje s dnešním stavem, byla utvořena až po dobytí tohoto území během Balkánských válek a připojení k Srbskému království. Všechny geografické a místní názvy v této práci jsou uváděny v počeštěné verzi.

Než se hlouběji pustíme do analýzy česko-kosovských vztahů a také stručné historie Kosova, je nutné si Kosovo jako takové vytyčit. Výše zobrazená mapa ukazuje aktuální hranici Republiky Kosovo k roku 2013, tak, jak byla uznána i Českou republikou. Kosovo je vnitrozemský stát o rozloze 10 908 km² s více než 1,8 miliony obyvatel a průměrným HDP ve výši 2726 € per capita²⁷. Samotné Kosovo se nachází v nadmořské výšce minimálně 400 metrů nad mořem, ostatně i hory jej takřka plně obklopují a tvoří přirozené geografická hranice o výšce přes 2000 metrů. Severní část hranice se Srbskem tvoří pohoří Kopaonik.

Na jihu se Kosovo dělí s Makedonií o pohoří Šar Planina, na jihozápadě najdeme nejvyšší vrchol Kosova, horu Đeravicu s výškou 2 656 metrů, která je součástí Prokletých hor. V Kosovu se dále nacházejí dva národní parky (vyznačené na mapě) a dvě chráněné krajinné oblasti, o kterých bude také zmínka v poslední kapitole – rozvojové pomoci.

Kosovo, zejména ve 20. století si přivlastňují jak Albánci, tak i Srbové. Obě znesvářené strany používají tendenčního výkladu historie ke svému prospěchu tak, aby ospravedlnily své nároky na toto území. Jak je obvyklé, obě strany zviditelňují především svoji verzi dějin a odsuzují to, co se do jejich výkladu nehodí. Pro pochopení antagonismu je nutné se podívat hluboko do historie citlivého místa tohoto „srdce Balkánu“, nicméně tato historie není tématem mé práce, pokusím se tedy stručně a jasně nastínit historii Kosova tak, aby nám lépe pomohla pochopit situaci, která v Kosovu vznikla a také osvětlit jisté argumenty, které zaznívají v české politice jako prosrbské argumenty v tomto sporu.²⁸

²⁴ Vilájet je označení pro provincii v administrativě Osmanské říše po reformách v roce 1856

²⁵ Štěpánek, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011. str.31.

²⁶ Prizrenská liga bude podrobněji popsána v následující kapitole.

²⁷ Souhrnná teritoriální informace Kosovo, ZU ČR v Prištině, 25.11.2015, str.4.

²⁸ Jak již bylo řečeno v úvodu mé práce, budu se opírat o výroky a prohlášení politiků k tomuto území.

2.2. Komparace s vybranými zeměmi.

Přes veškerou moji snahu není možné dohledat totožná statistická data pro všechny zkoumané země, například jen v Kosovu²⁹ a Makedonii³⁰ proběhla velmi pochybná sčítání lidu, tudíž jejich vypovídající hodnota není taková jako v jiných zkoumaných zemích. Nicméně i tyto podklady s odchylkami jsou dostatečně vypovídající, aby s nimi bylo možné pracovat v této analýze, není-li má práce především ekonomickou analýzou, ale celkovým zhodnocením situace v česko-kosovských vztazích celkově. Aby mohla být komparace správně provedena, představím zde v krátkosti okolní státy s jejich základními údaji, které využiji v mé analýze.

Stát Bosna a Hercegovina nakonec není zahrnut v porovnání. Čtyři okolní státy považuji za dostatečně reprezentativní vzorek, také jsem upřednostnil Republiku Srbsko, jako bývalého „vlastníka“ provincie Kosovo. Všechny údaje pocházejí z českých zdrojů, především souhrnných teritoriálních informací z jednotlivých zastupitelských úřadů. Tímto se snažím předejít případné odchylce způsobenou jinou, než českou metodologií zpracování. Je třeba ale podotknout, že tento můj předpoklad nebyl zcela správný. V průběhu zkoumaných let se velmi změnila úroveň zpráv z jednotlivých zastupitelských úřadů, ve dvou letech byli schopni použít dvě měny, mění se také množství zveřejňovaných informací a celkově obsáhlost jednotlivých výročních zpráv. Z toho důvodu byly chybějící data vyhledány v ostatních materiálech, například databázi Českého statistického úřadu, zprávy jiného ministerstva atd. Podotýkám, že například jen HDP bylo v pěti zkoumaných zemích vyjádřeno třemi měnami – Eury, Americkým dolarem a Českou korunou. Zde předpokládám chybějící vnitřní směrnici ministerstva zahraničí, protože jinak si tyto odchylky neumím vysvětlit. Pro přepočítání z CZK na EUR, ve kterém provádím srovnání, byl použit kurz 27,0 Kč/EUR a kurz EUR/USD byl použit 1,1 EUR/USD.³²

²⁹ Minority Communities in the 2011 Kosovo Census Results: Analysis and Recommendations, str.5 on-line (http://www.ecmikosovo.org/wp-content/Publications/Policy_briefs/2012-12_ECMI_Kosovo_Policy_Brief_-_Minority_Communities_in_the_2011_Kosovo_Census_Results_Analysis_and_Recommendations/eng.pdf)

³⁰ http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/makedonie_fyrom/

³¹ http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/albanci-chteji-podvadet-makedonie-nesecte-obyvatele_214631.html

³² Kurzy vycházejí z kurzů ČNB ke dni 15.12.2015 a jsou zaokrouhleny na jedno desetinné místo.

V každé kapitole, bude po úvodu do daného aspektu, provedena komparace na základě přesně stanovených kritérií vybraných pro danou problematiku. Nyní představím naše země srovnání.

Albánská republika je s rozlohou 28 748 km² druhým největším státem srovnání, s počtem 2 800 138 obyvatel je také druhou nejlidnatější. K roku 2014 je celkové HDP země 10,10 mld. EUR, HDP na osobu 3 491 EUR, reálný růst HDP 1,9% a inflace v průměru 1,6%.³³

Černá Hora je s rozlohou 13 812 km² druhým nejmenším státem, s počtem 620 029 obyvatel je také nejméně zalidněným. K roku 2014 je celkové HDP země 3,29 mld EUR, HDP na osobu 3 393 EUR, reálný růst HDP 2,0% a inflace v průměru -0,5%.³⁴

Bývalá jugoslávská republika Makedonie³⁵ je s rozlohou 25 713 km² přesně uprostřed našeho srovnání. Také počtem obyvatel 2 065 769 je opět uprostřed³⁶. K roku 2014 je celkové HDP země 10,19 mld EUR, HDP na osobu 4936 EUR, reálný růst HDP 3,5% a inflace v průměru -0,2%.³⁷

Poslední srovnávanou zemí je Republika Srbsko, která je s 88 361 km² největší srovnávanou zemí a s 7 186 862 obyvateli největší i co do velikosti populace. K roku 2014 je celkové HDP země 33,06 mld EUR, HDP na osobu 10 390 EUR, reálný růst HDP -1,8% a inflace v průměru 9,9%.³⁸

V tabulce také uvádím základní statistická data České republiky, pro lepší srovnání reality jižního Balkánu.

³³ Souhrnná teritoriální informace Albánská republika, ZU ČR v Tiraně, 1.6.2015, str.4

³⁴ Souhrnná teritoriální informace Černá Hora, ZU ČR v Bělehradě, 1.6.2015, str.5

³⁵ Dále v textu bude pracováno s názvem Makedonská republika

³⁶ Nicméně v případě Makedonie je potřeba brát veškerá demografická data s rezervou, Makedonci se urputně snaží zachovat majoritu ve vlastní zemi, kterou silně ohrožuje extrémně vysoká natalita albánské „menšiny“-v dohledné budoucnosti většiny v této zemi.

³⁷ Souhrnná teritoriální informace Makedonská republika, ZU ČR ve Skopje 1.6.2015, str.4

³⁸ Souhrnná teritoriální informace Albánská republika, ZU ČR v Tiraně, 1.6.2015, str.3

Země	Rozloha v km ²	Počet obyvatel	HDP celk. mld EUR	HDP p.C ³⁹ tis EUR.	Růst HDP v %	Inflace v %
Republika Kosovo	10 908	1 815 606	5,23	3 084	3,0	0,4
Albánská republika	28 748	2 800 138	10,10	3 491	1,9	1,6
Černá Hora	13 812	620 029	3, 29	5 136	2,0	-0,5
Republika Makedonie	25 713	2 065 769	10,19	5 485	3,5	-0,2
Republika Srbsko	88 361	7 186 862	33,06	6353	-1,8	9,9
Česká republika	78 866	10 538 275	42,22	17 575	4,4	0,3

2.3. Krize integrity Jugoslávie a její projevy

Koncem 80. let se k moci dostává Slobodan Milošević. V této době se v celé SFRJ začínají silněji projevovat nacionalistické tendence napříč jednotlivými národy. Ruku v ruce s ekonomickou krizí přichází krize důvěry v tehdejší Jugoslávii a volání po nutných reformách. Spolu s rozpadem Východního bloku dochází také ke ztrátě prestižních pozic ve světové politice, v rámci hnutí nezúčastněných zemí, i když tento trend byl započat takřka okamžitě po Titově smrti. Milošević vsází na nacionalistické nálady a v roce 1989 provádí úpravy v srbské ústavě s cílem připojit Kosovo, Černou horu a Vojvodinu k Srbsku⁴⁰.

V reakci na tuto snahu vyhlašují albánští poslanci Skupštiny Kosova⁴¹ vznik Kosovské republiky, v této době ještě jako další svazové republiky Jugoslávie

Nová ústava ze září roku 1990 transformuje Srbsko v suverénní, integrální a jednotný stát. Tímto také zbavuje Kosovo posledních zbytků autonomie. Masové propouštění z práce, zrušení albánského tisku a televize a fyzické násilí následovalo takřka okamžitě.

³⁹ Per Capita. Údaje HDP na jednoho obyvatele

⁴⁰ Štěpánek, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011. str. 428.

⁴¹ Parlament autonomní oblasti Kosova.

Dne 19. října 1990 byla na základě referenda vyhlášena nezávislá Republika Kosovo, která ovšem, s výjimkou Albánie, nebyla mezinárodně uznána.⁴² Dva roky poté proběhly tajné volby do parlamentu a byl nově zvolen i prezident. Stál se jím „kosovský Ghándí“, Ibrahim Rugova. Albánci v této době bojkotují srbské instituce ve státě, a tak jako za dob království, si budují svojí síť škol, nově i úřadů, nemocnic a vzniká doslova stát ve státě⁴³. Srbská centrální vláda, které vážou síly boje na dvou frontách, nemá dostatek prostředků k pacifikaci situace. Pozornost Bělehradu ke Kosovu se obrací s podepsáním Daytonské mírové smlouvy.

2.4. *Válka a cesta k nezávislosti*

Odstavení albánských komunistických předáků odstartovalo velký odpor Kosovanů, nejprve v podobě násilně potlačených protestů (desítky mrtvých), následně v pasivní rezistenci, trvající po celou první polovinu devadesátých let. V té době se v provincii prakticky zastavil ekonomický život. Kolem 400 tisíc Albánců odešlo do západní Evropy a část bezprizorní mladé generace se začala přidávat k Albánské osvobozené armádě (UÇK), sdružující radikální Albánce nesouhlasící s pasivní rezistencí současného prezidenta Rugovy. Od konce roku 1996 útočila UÇK na srbské policisty v Kosovu. Srbská vláda zpočátku na tyto útoky nereagovala, zasáhla až na konci roku 1997 proti relativně pokojné studentské demonstraci. Albánský odpor i srbský nacionalismus volající po odplatě rostl. Začátkem roku 1998 zahájil Milošević pod rétorikou likvidace terorismu etnickou čistku. Ničení vesnic včetně zabíjení obyvatel, kteří nestačili utéct, zásadně rozšířilo řady UÇK, těšící se v té době již plně podpoře kosovských Albánců. Miloševićova neochota k domluvě a k zapojení mezinárodních mírových sil⁴⁴ vedla NATO k leteckému útoku na Jugoslávii (březen 1999).⁴⁵

⁴² Štěpánek, Václav. *Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011. str. 434.

⁴³ *Ibidem*, str. 432.

⁴⁴ V referendu se téměř všichni Srbové vyjádřili proti zahraničnímu zprostředkování řešení kosovské krize.

⁴⁵ Dohody z Rambouillet: UCK svými akcemi v průběhu vyjednávání před zahájením bombardování Miloševićovi velice nahrávala a komplikovala pozici vyjednávačů i svým přehnaným sebevědomím a přesvědčením, že Srby vyžene sama.

V souvislosti s aktuální utečeneckou krizí, patrně nejtřaskavějšímu problému současné Evropy, je potřeba si připomenout, že přibližně jednomu tisíci kosovských Albánců byl poskytnut dočasný domov během humanitární katastrofy v Kosovu roku 1999. Byli umístěni v sedmi humanitárních střediscích vybudovaných pro tento účel v Bruntálu, Hněvotíně, Hulíně, Malé Morávce-Karlově, Seči, Vidnavě a ve Zbýšově. Dále byla zřízena tři detašovaná pracoviště ministerstva vnitra v Havířově-Dolní Suché, Kašavě a Stráži pod Ralskem. Velká část těchto uprchlíků se, po ukončení operací jugoslávské armády, repatriovala zpět do vlasti. Někteří požádali o azyl a byli soustředěni v humanitárním středisku Vidnava.⁴⁶

3. Diplomacko-politický aspekt

3.1. Česká politika do války

Od Sametové revoluce probíhala naprosto revoluční změna na poli české (československé) zahraniční politiky. S tím také úzce souvisí akutní potřeba vypořádat se se změněnou geopolitickou situací a státní orientací. Hlavním cílem české zahraniční politiky se stalo co nejrychlejší začlenění do struktur NATO a EU a rozvoj dobrých sousedských vztahů s okolními zeměmi⁶³. Takřka po celá devadesátá léta nepatřil Balkán do prioritní oblasti zájmu, s tím souvisí také nízká diplomatická aktivita v tomto regionu. Česká diplomacie se soustředila na budování vztahů se zeměmi, které sice prošly vlastní krizí a přechodem od komunistické totalitní ideologie, ale nebyly poznamenány válkou. Vztahy s Rumunskem, Bulharskem a Albánií kontinuálně pokračovaly (byť s nutnými změnami). Diplomacké vakuum se po rozpadu Socialistické federativní republiky Jugoslávie začalo zaplňovat až v roce 1994 otevřením zastupitelského úřadu v Bělehradě.⁶⁴ V průběhu dalších let docházelo k obnovování styků s dalšími nástupnickými zeměmi SFRJ. Kosovo do té doby bylo bráno jakou integrální

⁴⁶ ŠIŠKOVÁ, Tatjana: *Menšiny a migranti v České republice*. Praha 2001., s. 61.

⁶³ *Zahraniční politika České republiky 1993-2004: úspěchy, problémy a perspektivy*. Editor Otto Pick, Vladimír Handl. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. str. 18.

⁶⁴ Tesař Filip, *Česká zahraniční politika před vstupem do Evropské Unie a Balkán*, str. 116 in *Zahraniční politika České republiky 1993-2004: úspěchy, problémy a perspektivy*. Editor Otto Pick, Vladimír Handl. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004.

součást Srbska a zájem médií, politiků a diplomatů se ke Kosovu obrátil až v roce 1998 s obrovským růstem násilí. Na začátku března 1998 byla do oblasti Kosova i Metohije⁶⁵ vyslána armáda z rozkazu tehdejšího prezidenta Svazové republiky Jugoslávie (SRJ)⁶⁶ Slobodana Miloševiče. Jejím cílem byla pacifikace Kosovské osvobozené armády, jejíž aktivita rapidně rostla⁶⁷. Tvrdý srbský zásah, který vyhnal z domova desetitisíce obyvatel, nemohl zůstat bez povšimnutí a následovaly sankce ze strany EU⁶⁸ a především zbrojní embargo v rezoluci OSN č. 1160⁶⁹ Česká republika projevila velkou jednotu v přístupu k těmto sankcím, zejména s ohledem na snahy o přistoupení do EU. Je však potřeba říci, že tato jednota nebude mít dlouhého trvání.

V červnu 1998 se poprvé začalo diskutovat o možném vojenském zásahu NATO v Jugoslávii⁷⁰ a názor české politické reprezentace se začal v otázce Kosova dělit na dva nesmiřitelné tábory. Velkou snahu vyvíjel i tehdejší prezident Václav Havel, jehož skoro až osobní iniciativa ovlivňovala nerozhodnost české politické scény. Ostatně další přední politici ČR deklarovali zájem se na intervenci nepodílet jinak, než vysláním humanitární mise.

Ke konci roku 1998 se účastnil schůzí v Praze také tehdejší „prezident“ Ibrahim Rugova, hlavní představitel kosovské snahy o mírové řešení situace. Tehdejší místopředseda vlády, Egon Lánský a Jiří Dienstbier ovšem zdůrazňovali nutnost zachování současných hranic Jugoslávské svazové republiky, k níž Kosovo náleží a prosazovali autonomii oblasti⁷¹. Tady chybí alespoň pár vět a tom, jak to nakonec politika vyřešila a co veřejnost - s odkazem na literaturu

65 Oblast totožná s územním rozsahem současné Republiky Kosovo

66 SRJ vznikla už v dubnu 1992 jako federace Srbska a Černé hory. V únoru 2003 byla SRJ nahrazena volnou konfederací států nově pojmenovaného jako Srbsko a Černá Hora. Viz Pelikán, Jan. *Dějiny Srbska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. str. 527.

67 Girgle, Patrik. *Kosovo*. 2. vyd. Praha: Libri, 2009. str. 99.

68 *Ministři EU podpořili sankce vůči Jugoslávii*, ČTK, 13. 3. 1998 (<http://ib.ctk.cz/infobanka/>). Bylo schváleno například embargo na dovoz zbraní, omezení udělování víz pro jugoslávské diplomaty nebo zákaz zahraničních investic do Srbska a zmrazení jeho aktiv v členských zemích EU. Viz *České ministerstvo zahraničí: Nové sankce EU vůči Srbsku chápeme*, ČTK, 9.6. 1998 (<http://ib.ctk.cz/infobanka/>).

69 Girgle, Patrik. *Kosovo*. 2. vyd. Praha: Libri, 2009. str. 99.

70 *EU je pro další sankce, vojenský zásah jen se souhlasem RB*, ČTK, 15. 6. 1998 (<http://ib.ctk.cz/infobanka/>).

71 http://zpravy.idnes.cz/vudce-albancu-ibrahim-rugova-doufa-ze-kosovo-nakonec-dostane-autonomii-13j-zahranicni.aspx?c=990507_100829_zahranicni_jpl

3.2. Zahraniční politika ČR ve vztahu ke Kosovu do roku 2008

Oblast Kosova se dostala jak do mocenského vakua, tak do vakua z pohledu zájmu české diplomacie. Česká přítomnost se soustředila na udržování a posilování kontingentu KFOR, v jehož rámci byly prováděny rozvojové projekty, které pomáhaly k dobrému jménu ČR v této oblasti. Drtivá většina návštěv vysokých představitelů státu se odehrála v rámci návštěv mise KFOR.⁷² Zároveň si však česká strana byla vědoma dlouhodobé neudržitelnosti statusu quo, který zavládl v Kosovu po obsazení vojsky KFOR a vzniku civilní mise UNMIK, která Kosovo spravovala.

Ostatně nastalá patová situace se takřka nevyvíjela, přes dílčí posun v roce 2006, kdy ve Vídni proběhlo celkem 15kol jednání mezi představiteli Srbska a Kosova.⁷³ Začátky těchto jednání měla spíše technický a informační charakter. Zabývala se ochranou kulturních a náboženských památek, finančními otázkami týkající se kosovského podílu na srbském dluhu a dalšími detaily, nikoliv tou nejzásadnější otázkou-budoucím vývojem Kosova. Teprve až v červenci toho roku se k jednání sešli srbský prezident Boris Tadić společně s premiérem Vojislavem Koštunicou a na druhé straně také kosovský prezident Fatmir Sejdiu s premiérem Agimem Çeku. Hlavním cílem této schůze bylo navrhnout a uspořádat si vzájemné názory a argumenty, které by měly dopomoci ke snadnějšímu postupu v řešení kosovské otázky. Nicméně, jak asi bylo také všeobecně očekáváno, tak názory se nijak nelišily od těch dřívějších. Kosovská strana byla schopná přistoupit na určité kompromisy, na rozdíl od strany srbské, tudíž jednání nedošla k žádnému posunu patové situace. Tato bezzubost a neochota se vzájemně domluvit jen potvrdily, že je nutný vnější diplomatický zásah ze strany OSN a EU.

V únoru roku 2007 Martti Ahtisaari, bývalý prezident Finska a nositel Nobelovy ceny míru za jeho mediační snahy v konfliktech⁷⁴, tehdy zvláštní zmocněnec OSN pro Kosovo, předložil plán na konsolidaci poměrů v Kosovu.

72 Na úrovni prezidenta, premiéra a ministrů (zdroj: Zprávy o české zahraniční politice z let 1999-2013), ke stažení: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html

73 Ahtisaariho zpráva ke statusu Kosova, kancelář poslanecké sněmovny., studie 3.060, Praha 2007, str. 2.

74 http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2008/ahtisaari-bio.html

Tzv. Ahtisaariho plán měl nastavit podmínky pro transformaci Kosova do soběstačného suverénního správního celku a konečně tak pohnout situací, která byla takřka deset let bez vývoje. Podle jeho plánu se mělo Kosovo reprezentovat svou vlastní ústavou, erbem, hymnou a vlajkou. Musím zde však dodat, že těmito symboly Kosovo disponovalo po celou dobu, co bylo autonomní oblastí v rámci Socialistické federativní republiky Jugoslávie⁷⁵. Dalším prvkem v tomto plánu byla možnost stát se členem různých mezinárodních organizací, v důsledku toho i pravomoc podepisovat vzájemné mezinárodní smlouvy. Tento plán je, po jeho prostudování, de facto základní pilíř budoucí nezávislosti Kosova. Byť zde není slovo nezávislost použito, nejenom Srbsko jej tak vnímalo⁷⁶. Návrh Ahtisaariho plánu byl okamžitě odmítnut Srbskem, které trvalo na pozici „více než autonomie a méně než nezávislost“⁷⁷. Srbsko přišlo s vlastním návrhem, který zaručoval velkou míru vnitřní autonomie⁷⁸, ta byla natolik rozsáhlá, že by srbská vláda prakticky neměla právo zasahovat do vnitřních záležitostí Kosova, ale přinejmenším by to alespoň uspokojilo srbskou potřebu zachovat si tento kraj svých předků (jak to bývá velmi rádo zdůrazňováno). Srbsko by mělo i nadále na starosti ochranu kulturního a duchovního dědictví, kontrolu hranic a zahraniční politiku země. Po nezdaru tohoto jednání již vývoj události směřoval k vyhlášení nezávislosti.

3.3. Postoj ČR k vyhlášení nezávislosti

Vyhlášení nezávislosti Kosova 17. února 2008 vzbudilo ve světě mnoho vášni a nejinak tomu bylo i České republice. Ostatně stejně jako v případě svévolného zásahu NATO v roce 1999, tak i tento krok vyvolal ostré reakce napříč politickým spektrem a rozdělil nejenom politiky na dva nesmiřitelné tábory. Česká republika váhala, zda okamžitě uznat nezávislost Kosova, jak tomu učinili například USA či Německo⁷⁹. Tehdejší vláda Mirka Topolánka, zejména ministr zahraničních věcí, Karel Schwarzenberg se stavěli za podporu kosovské

75 Originální znění Ahtisaariho návrhu, str 14.on-line text

(http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf)

76 Ahtisaariho zpráva ke statusu Kosova, kancelář poslanecké sněmovny., studie 3.060, Praha 2007, str. 7.

77 Ibidem, str. 3

78 Štěpánek, Václav, *Současné Srbsko - Politika, Kultura, Evropská unie* (Brno: František Šalé – Albert), s. 20.

79 <http://www.kosovothanksyou.com/>

nezávislosti. Poslanecká sněmovna v roce 2008 napříč politickým spektrem na svém 27. zasedání 6. února 2008 přijala usnesení, kterým nedoporučovala české vládě přijmout a uznat stát Kosovo⁸⁰. Proti byli nejvíce poslanci za KSČM a ČSSD, i když tehdejší předseda ČSSD Jiří Paroubek byl pro uznání Kosova, vědom si, „že Srbsko nemá sílu a ani vůli pacifikovat oblast Kosova mírovou cestou a podpoření nároků Srbska by mohlo vést k další krvavé a především zbytečné válce⁸¹„. Asi nejhlasitějším odpůrcem uznání nezávislosti byl tehdejší prezident Václav Klaus, který se vyjadřoval silně na podporu Srbska.⁸² Tato menší krize, neshoda parlamentu, vlády a prezidenta, vedly k vyčkávací taktice a vyhodnocování situace⁸³.

Souhlas s vyhlášením samostatnosti by byl nebezpečný precedens s ohledem na platnou rezoluci OSN 1244, ve které se jasně hovoří o Kosovu jako součásti Srbska. Nakonec, 21. května 2008, došlo k uznání samostatnosti Kosova a bylo rozhodnuto o navázání diplomatických styků s odůvodněním, že „vychází z přesvědčení, že uznání nezávislosti Kosova posílí celkovou stabilitu v oblasti, umožní realistické východisko z neudržitelného provizoria a nasměruje úsilí zemí regionu západního Balkánu k výzvam souvisejícím s budoucím členstvím v evropských a euroatlantických institucích.“⁸⁴ Česká republika se stala v pořadí 41. zemí, která uznala Republiku Kosovo jako samostatný stát.

3.4 Samostatné republiky a srovnání

Diplomatické vztahy mezi Českou republikou a Republikou Kosovou započaly takřka ihned po vyhlášení nezávislosti. Zastupitelský úřad v Prištině vznikl transformací bývalé Styčné kanceláře ČR při misi UNMIK, která zde působila od konce roku 2006. V srpnu 2008 byla na úrovni charge d'affaires otevřena česká ambasáda v Kosovu. První diplomatické kroky vedly k žádosti Republiky Kosovo o zřízení zastupitelského úřadu. V březnu 2009 dostává vláda kladné stanovisko a nastává doba vzájemných diplomatických styků. V této době také Česká republika

80 <http://www.skromach.cz/item/foldyna-schwarzenberg-nerespektoval-vuli-lidu-uznal-kvazizitat-kosovo>

81 Jiří Paroubek při osobním hovoru s autorem ze dne 23. července 2015 v Praze (ten v roce 2005 navštívil Kosovo jako premiér)

82 http://zpravdy.idnes.cz/stydim-se-rekl-klaus-o-uznani-kosova-dvd-/domaci.aspx?c=A080523_203033_domaci_dp

83 Dopita Tomáš, Česká zahraniční politika v roce 2013, analýza UMV, str.190.

84 Píkal Kamil, Česko-kosovské vztahy. http://krvs.fsv.cuni.cz/KRVS-149-version1-27_cesko_kosovske_vztahy.pdf

vydává své stanovisko k Mezinárodnímu soudnímu dvoru v Haagu, ve kterém konstatuje, že dle jejího názoru nedošlo k porušení mezinárodního práva⁸⁵. K prosinci 2015 bylo v platnosti celkem 16 bilaterálních smluv, z toho 2 byly podepsány přímo s Republikou Kosovo, zbylých 14 bylo přijato sukcesí⁸⁶ smluv podepsaných mezi ČSR, ČSSR, ČSFR, ČR a Královstvím Jugoslávie, Socialistické federativní republiky Jugoslávie a Svazové republiky Jugoslávie v průběhu 20. století. Dále byla dne 26. listopadu 2013 v Prištině podepsána smlouva mezi Českou republikou a Republikou Kosovo „o zamezení dvojímu zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu“.⁸⁷ Bohužel, ani v době dopisování této práce, tj. prosinci 2015, nenabyla platnosti z důvodů obstrukcí na české straně.⁸⁸ Ostatně ani předchozí smlouva z roku 2011 o předávání nelegálně pobývajících osob neprošla českým parlamentem hladce. Na poli diplomatických vztahů nemohu nezmínit ani dvě připravované smlouvy mezi ČR a Kosovem na úrovni ministerstev, které probíhají za přímé účasti zástupců Česko-kosovské obchodní a průmyslové komory a jenž jsou dále rozebrány v poslední kapitole o rozvojové pomoci.

Ve stejném roce, jako došlo k vyhlášení nezávislosti Kosova, došlo také k velkému posunu vzájemných vztahů mezi Českou republikou a Makedonskou republikou. K vzájemnému rozvoji bilaterálních vztahů výrazně přispělo otevření zastupitelských úřadů v Praze a ve Skopje. Velvyslanec ČR J. Braun předal pověřovací listiny dne 20. března 2008.

Naopak, vztahy s Černou Horou, i téměř po deseti letech od vyhlášení nezávislosti, má na starosti úsek velvyslanectví České republiky v Bělehradě. Nicméně s rostoucím zájmem českých turistů o Černou Horu, otevřela Česká republika v roce 2009 Konzulární jednatelství České republiky v Podgorici⁸⁹, hlavním městě Černé Hory, jako detašované pracoviště Velvyslanectví České republiky v Bělehradě. Tento krok byl ojedinělý, s ohledem na nástup finanční krize, která naopak vedla k uzavírání úřadů po celém světě⁹⁰. Jeho hlavním úkolem je usnadnění pobytu českých občanů v Černé Hoře, poskytování pomoci v nouzi a podpory

85 Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2009, str. 310

86 Sukcese (právní pojem) spočívá v převzetí práv a povinností právního předchůdce, zde Jugoslávských států.

87 <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/023schuz/s023103.htm>

88 <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/026schuz/s026190.htm>

89 Zpráva o zahraniční politice ČR v roce 2009, str. 307

90 Citace o zavírání ambasad

spolupráce v cestovním ruchu.⁹¹ I přes povýšení na velvyslanectví v roce 2013, nepřinesla rozšíření působnosti a vedoucím diplomatické mise je chargé d'affaires ad interim.⁹² Ostatní země našeho srovnání měly ve zkoumaném období již navázán standardní diplomatické vztahy z minulosti. Pro lepší představu zde uvádím údaje o velikosti diplomatických misích České republiky v jednotlivých státech.

	počet českých zaměstnanců úřadu	počet obyvatel	poměr 1:
Albánie	5	2 800 138	560 028
Černá Hora	3	620 029	206 676
Makedonie	4	2 065 769	516 442
Srbsko	9	7 186 862	798 540
Kosovo	4	1 815 606	453 902

Všechny data pro srovnání jsou čerpána z jednotlivých přehledů zastupitelských úřadů dostupných online.⁹³

⁹¹ Zpráva o zahraniční politice ČR v roce 2009, str. 307

⁹² http://www.mzv.cz/podgorica/cz/o_jednatelstvi/index.html

⁹³ http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/index.html

4. Ekonomický aspekt

4.1. Představení Kosova

Pro zhodnocení Kosova jako obchodního partnera je nutné brát v potaz fakt, že se jedná o jednu z nejchudších zemí v Evropě, v mém srovnání jde o nejchudší zemi.⁹⁴ V roce 2014 činila výše hrubého domácího produktu na osobu 3 084 €⁹⁵, což představuje 28 % průměru EU28⁹⁶, jeho výše se od roku 2011 navíc mění jen velmi pozvolna.⁹⁷ Kosovo trápí i vysoká míra nezaměstnanosti, jenž je ze všech evropských zemí nejvyšší, dlouhodobě se pohybuje okolo 35 %.⁹⁸ Nicméně reálná nezaměstnanost bude nižší, s ohledem na vysoký podíl práce na černo, zejména v gastronomii.⁹⁹ Kosovo je také stále závislé na zahraniční rozvojové pomoci, která činí cca 7 - 8 % HDP¹⁰⁰. Je potřeba zmínit i 29,7 % obyvatel žijící pod hranicí chudoby.¹⁰¹ Tyto nelichotivé statistiky mají i druhou stranu mince. Kosovo nabízí nejlevnější pracovní sílu v regionu a také velmi mírný daňový systém.¹⁰² Pro zahraniční investory navíc existuje mnoho pobídek, od bezplatného pronájmu půdy na 99let po daňové prázdniny, což spolu s minimálními odvody na sociální pojištění dělá z Kosova lákavý cíl pro zahraniční kapitál, ostatně toho si je vědomo i samotné Kosovo, které připravilo řadu podkladů pro potenciální zahraniční investory. Klíčový dokument podrobněji rozeberu v následující kapitole.

Republika Kosovo sama sebe prezentuje jako ideální cíl investic v oblasti jižního Balkánu. Pro podporu zahraničních investic vznikla agentura KIESA, která má na starosti usnadnění přístupu zahraničního kapitálu do Kosova. V materiálech poskytnutých touto agenturou, přímo spadající pod Ministerstvo obchodu a průmyslu Republiky Kosovo, můžeme dohledat mnoho podrobných analýz a ekonomických ukazatelů.

⁹⁴ List of European countries by GDP per capita, on-line text (<http://statisticstimes.com/economy/european-countries-by-gdp-per-capita.php>)

⁹⁵ Dle statistik Světové banky, on-line text (<http://data.worldbank.org/country/kosovo>)

⁹⁶ Dle statistik Eurostat, on-line text

(<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&init=1&pcode=tec00001&language=en>)

⁹⁷ Dle tabulky Kosovo č.2. v příloze práce.

⁹⁸ Souhrnná teritoriální informace 2015 k Republice Kosovo, ZÚ v Prištině, červen 2015, str. 4.

⁹⁹ Ibidem, str. 4.

¹⁰⁰ Ibidem, str. 3.

¹⁰¹ Databáze Rozvojového programu OSN v Kosovu, on-line text (<http://www.ks.undp.org/content/kosovo/en/home/countryinfo.html>)

¹⁰² Dle tabulky Srovnání č.1 v příloze práce.

Jádrem prezentace Kosova je program deseti bodů, v originále TOP 10 reasons to invest in KOSOVO¹⁰³, na jehož základě také představím ekonomické reálie Kosova. Z pohledu člověka, jenž má několikaleté pracovní zkušenosti z oblasti Kosova, doplním k vybraným bodům krátký komentář.

Tento dokument uvádí jako prvotní argument Kosovo a jeho nejmladší populaci v Evropě, s průměrným věkem 25 let, která velmi dobře zvládá cizí jazyky, jmenovitě angličtinu a němčinu. Zde se do jisté míry snaží prodat jeden z klíčových problémů Kosova jako komparativní výhodu. Nárůst populace, jaký neměl v Evropě obdoby¹⁰⁴, s sebou přinesl chronickou nezaměstnanost zejména mezi mladou populací. Dále uvádí jako výhodu množství lidí s pracovními zkušenostmi ze „západu“. Zde je potřeba si říci, že mladí lidé se ve velké míře snaží získat pracovní zkušenosti ze zahraničí a z části výdělkem podporovat zbytek rodiny žijící v Kosovu.¹⁰⁵

Druhým argumentem pro Kosovo je vysoká dostupnost levných a zkušených či vzdělaných pracovníků. Tento fakt přímo vychází z obrovské nezaměstnanosti v Kosovu, která je celkových 35,1 %¹⁰⁶, mezi mladými toto číslo dosahuje až 60 %.¹⁰⁷ Dalším argumentem je nízká cena pracovní síly, jedna z nejnižších v celé Evropě. Ostatně toto je reálná komparativní výhoda pro zahraniční investory, která do Kosova přivedla několik výrobních podniků.¹⁰⁸ Průměrná mzda v Kosovu je k roku 2015 již 352 €¹⁰⁹. Z mé osobní zkušenosti a i dle materiálu KIESA je však plat 300 € hodnocen jako velmi dobrý. Je potřeba uvést na pravou míru kosovská prohlášení. Průměrná mzda v Černé Hoře dosahuje 478 €, nicméně pro zbývající čtyři země srovnání, jsou rozdíly v průměrné mzdě takřka minimální. A rozdíl mezi Albánií s nejnižší mzdou a Srbskem s nejvyšší je pouhých 15€ a všechny státy se zhruba pohybují okolo 360 € měsíčně.¹¹⁰ Zde tedy Kosovo neposkytuje žádnou komparativní výhodu.

¹⁰³ Scan v příloze textu.

¹⁰⁴ Ještě v roce 1981 připadaly na jednu ženu čtyři děti, on-line text (<http://www.geoba.se/country.php?cc=XK&year=1981>)

¹⁰⁵ Albánci v Praze, str. 27.

¹⁰⁶ Databáze Rozvojového programu OSN v Kosovu, on-line text (<http://www.ks.undp.org/content/kosovo/en/home/countryinfo.html>)

¹⁰⁷ ibidem

¹⁰⁸ Zpráva ministerstva obchodu a průmyslu RKS, on-line text (<http://www.invest-ks.org/en/News/Foreign-Direct-Investment-has-increase-in-Kosovo-54>)

¹⁰⁹ STI Kosovo, str. 33.

¹¹⁰ Dle tabulky Mzdy v příloze textu.

Třetím bodem, který hovoří pro podporu Kosova, je přijetí eura jako oficiálního platidla. Ačkoliv není Kosovo členem Evropské unie, ani členem eurozóny. Ostatně toto řešení není novinkou, stejným směrem se vydala o dva roky dříve také Černá Hora, jenž rezignovala na vlastní měnu. S ohledem na rok vyhlášení nezávislosti, 2008, a propuknutím celosvětové finanční krize, se toto rozhodnutí jeví jako moudré, nová měna slabého státu, a s nejistým právním ukotvením, by se snadno mohla stát terčem spekulantů a jen nadále prohloubit chronické ekonomické problémy Kosova.¹¹¹

Ve čtvrtém bodě Kosovo argumentuje bezcelním přístupem na celý trh EU, s výjimkou specifikovaných rybích a zemědělských produktů. V rámci režimu „autonomous trade preference“¹¹² je Ukrajině, Moldávii, Albánii, Kosovu a všem bývalým republikám Jugoslávie toto umožněno. V materiálech KIESA sice nejsou ostatní země zmíněny, ale realita je taková, že neexistuje země Balkánského poloostrova, která by se tímto právem nepyšnila, Kosovo tudíž žádné výhody nepobírá a nepředstavuje v tomto ohledu ani bonus pro případné investory.

Pátý bod, který se věnuje daňovým povinnostem, potvrzuje Kosovu jistou výhodu oproti zemím našeho srovnání. Jeho daňový systém je velice jednoduchý a přehledný. Korporátní daň rozlišuje tři příjmové hladiny s různými sazbami daně. U příjmů 0-5 000 € za předchozí fiskální rok je vyměřena čtvrtletní daň ve výši 37,5 €. Při příjmech 5 001- 50 000 € je vyměřena daň ve výši 3-10 % z celkového příjmu.¹¹³ Nad 50 001 € je daň z příjmu fixní, a to ve výši 10 % z celkového příjmu. Sazba daně z přidané hodnoty je jednotná a to ve výši 16 %, povinnost k úhradě mají všechny firmy s příjmy nad 50 001 € ročně. Pro DPH platí jediná výjimka a to na základní potraviny, kde je sazba 0 %. Exportéři mají nárok na vrácení 100 % DPH při vývozu ze země.

¹¹¹ Ekonomický rádce České národní banky, on-line text (https://www.cnb.cz/cs/faq/euro_obecne_dotazy.html#2)

¹¹² Materiály EU, odboru exporthelp, on-line text (http://www.exporthelp.europa.eu/thdapp/display.htm;jsessionid=5CA4208DD0C3B4A6CF0800CA319CFC32?page=cd%2fcd_Kosovo.html&docType=main&languageId=en)

¹¹³ Sazba daně se zvyšuje o jeden procentní bod za každých 6 500EUR příjmu nad stanovenou hranici.

Příjmy fyzických osob jsou rozděleny do čtyř kategorií, dle příjmu za rok. Toto opatření slouží primárně pro taxaci peněz z diaspor, která je pro mnohé obyvatele Kosova tím zásadním zdrojem příjmů. Pro roční příjem od 0-960 € platí 0 % daň. Pro příjmy 961-3000 € je daň 4 % pro částku nad 960 €. Pro příjem ve výši 3 001-5 400 € je daň stanovena na 81,6 € plus 8 % z částky nad 3 001 €. Pro příjmy nad 5 401 € je stanovena daň ve výši 273,6 € plus 10 % z částky nad 5 400 €. Kosovo se dlouhodobě snaží držet úroveň zdanění na nejnižší možné míře, i v porovnání s ostatními zeměmi regionu, aby dále zvýšilo svoji atraktivitu pro zahraniční investory. Podrobnější komparace se zkoumanými zeměmi, včetně tabulek, bude v další kapitole.

Šestým bodem je stabilní politická situace. I přes jistou bizarnost tohoto prohlášení, jelikož Republika Kosovo nebude pro mnohé synonymem politické stability, mu můžeme dát do jisté míry za pravdu. Jednostranné vyhlášení nezávislosti z roku 2008 a uznání více než polovinou všech států a také členství v různých mezinárodních organizacích, ať již Mezinárodním měnovém fondu, či Světové bance, poskytují, v porovnání s minulostí se dvěma dekády celkové paralyzace, jistou záruku stability.

Se sedmým bodem, legislativou kompatibilní s EU, nelze než souhlasit. Tato nesporná výhoda je výsledkem kompletního přebudování kosovského právního systému pod patronátem OSN a později především mise EULEX, která přinesla do Kosova moderní a jednoduchý legislativní systém, který se daří také vymáhat. Veškerá legislativa Kosova je dostupná v anglické verzi, což jí činí, dle jejich tvrzení, nejtransparentnější v regionu.¹¹⁴

¹¹⁴ Text ministerstva zahraničí RKS: Why invest in Kosovo? On-line text(<http://www.mfa-ks.net/?page=2,195,2255>)

V osmém bodě se Kosovo prezentuje jako „srdce Balkánu“ se strategickou pozicí. Netroufám si hodnotit „srdce Balkánu“, Kosovu se však nesmí upřít strategická lokace. Ostatně spolu s masivními investicemi do infrastruktury, která se ovšem nevyhýbá řadě skandálů¹¹⁵, roste propojenost Prištiny, jako centra Kosova, s ostatními strategickými městy Balkánu. Počítám-li vzdálenost 350km jako tři hodiny jízdy, tak v tomto dosahu se nachází Bělehrad, Sarajevo, Sofie, Tirana, Skopje, ale i strategické přístavy Drač či Soluň.¹¹⁶ Nemohu nezmínit ani moderní mezinárodní letiště v Prištině s více než milionem cestujících za rok. Tyto všechny a mnohé další výhody dělají z Kosova strategickou oblast zájmu.

V devátém bodě je jako výhoda uveden stabilní bankovní systém. S ohledem na vstup silných zahraničních bank do šesti z osmi bank působících v Kosovu je to do velké míry pravda. A zvučná bankovní jména jako BNP Paribas, Commerzbank a mnohá další jsou zárukou stability a solidnosti. Je ale potřeba říci, že úroky v bankovním sektoru patří mezi největší v Evropě a klasický bankovní úvěr s relativně rozumným úrokem je takřka nemožné získat. Také podpora začínajících podnikatelů je na velmi nízké úrovni. Celkově se dá říci, že s ohledem na počet nesplacených úvěrů, je kosovská platební morálka velmi špatná, což považuji za jeden z hlavních důvodů nesmyslně vysokých úroků, v průměru 13,7 %, ¹¹⁷ které jen dále komplikují včasné splácení. Půjčky v nebankovním sektoru jsou úročeny až stovkami procent a jejich výše není regulovaná, což vede k výskytu lichvářských praktik.

Poslední bod se věnuje Kosovu jako atraktivnímu cíli investic. S ohledem na výše zmíněné body je Kosovo atraktivní zemí, která těží především z benefitu nízkých daní, nejlevnější pracovní síly a především z obrovských zásob nerostných surovin.

¹¹⁵<http://www.bloomberg.com/bw/stories/2008-12-22/albanias-patriotic-highway-scandalbusinessweek-business-news-stock-market-and-financial-advice>

¹¹⁷ STI Kosovo, str. 7.

4.2. Úvod do metodologie srovnání

Aby bylo možné vůbec provést objektivní komparaci na poli ekonomiky, musel jsem si stanovit kritéria, která by nezvýhodňovala Srbsko, ale poskytovala pokud možno co nejobjektivnější srovnání. Poslední dostupná ekonomická data jsou k roku 2014, tudíž zkoumané období bude stejné jako v předchozí kapitole diplomaticko-politický aspekt. Pro srovnání jsem si vybral celkem tři parametry, které budu podrobněji zkoumat. Prvním tímto parametrem je vývoj importní ekonomické bilance ve zkoumaném období. Zde zhodnotím procentuální vývoj dovozu do ČR pro každou ze zemí našeho srovnání. Druhým parametrem je srovnání exportu z ČR pro všechny země srovnání. Tyto dva parametry poslouží také k celkovému přehledu vývoje vzájemné ekonomické bilance, což bude jednotící prvek obou předchozích srovnání. Posledním kritériem bude objem této výměny přepočten na jednoho obyvatele dané země. Tento parametr poskytne nejlepší přehled o skutečné ekonomické výměně, jelikož v nominálních hodnotách by se zákonitě musela projevit drtivá převaha Srbska jakožto největšího i nejbohatšího státu srovnání.

Hodnota hrubého domácího produktu na obyvatele je uvedena v nominální hodnotě. Původně plánované srovnání HDP na obyvatele v PPP ukazateli¹¹⁸, se nepovedlo realizovat s ohledem na nedostupnost ekonomických dat zpracovaných dle jednotné metodiky, což považuji mezi kandidátskými zeměmi za velké překvapení. Pro mé srovnání to však nehraje velkou roli, přestože se index cenových hladin v jednotlivých zemích liší, a reálná kupní síla obyvatel také, nicméně i tak práce poskytne dostatečné možnosti zhodnocení jednotlivých ekonomik. Do grafů jsou zahrnuté i trendy, zde jsem použil lineární regresi¹¹⁹, která nám indikuje další vývoj na základě vstupních dat.

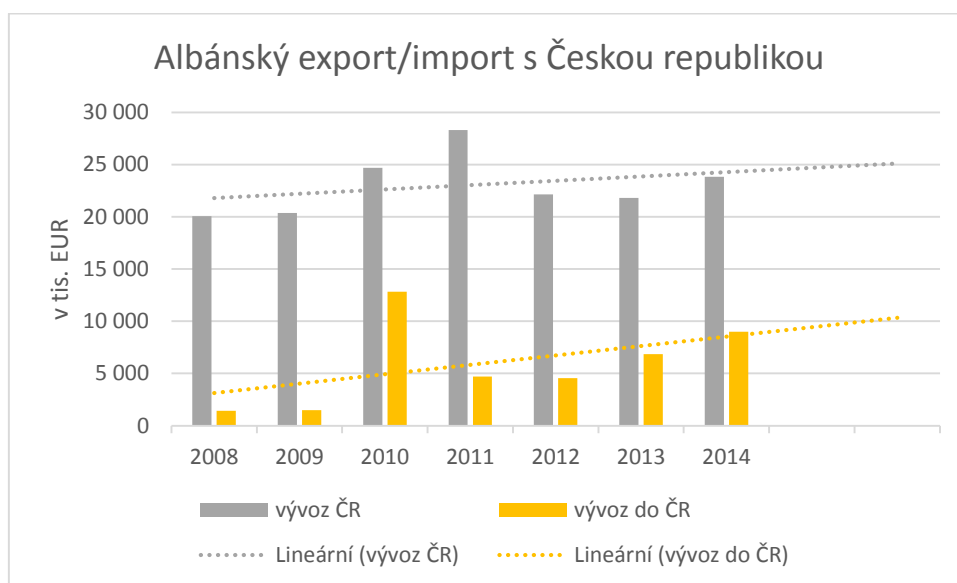
Hodnoty vzájemné ekonomické výměny byly ve zkoumaném období poznamenány ekonomickou krizí, která je jasně patrná v jednotlivých grafech. Paradoxně ale došlo k růstu vzájemné ekonomické bilance s nejchudšími zeměmi srovnání, naopak výměna se dvěma nejbohatšími, Republikou Srbsko a Černou Horou, zaznamenala propad o stovky procent.

¹¹⁸ Parita kupní síly (PPP) jako počet jednotek národní měny mající sílu rovnou 1 průměrné měnové jednotce v EU, zde euro, po přepočtu z národních měn a zahrnutí indexu cenových hladin (PLI). V PPP vyjádřením v procentech se nacházejí všechny statistické údaje EU jako celku, tak i jednotlivých zemí. S ohledem na nečlenství zemí srovnání v EU a využívání nominální hodnoty HDP na osobu v jejich ekonomických statistikách, byť PPP zpracované dle EUROSTATu se dají taktéž dohledat, jsem pro nivelizaci vstupních údajů využil českých materiálů, které sice operují s různými měnami, ale neliší se metodikou zpracování.

¹¹⁹ Lineární regrese je matematická metoda používaná pro proložení souboru bodů v grafu přímkou, jedná se o nejjednodušší z modelu trendů, a pro naše potřeby a s ohledem na celkové zaměření práce, zcela dostačující.

4.3. Ekonomická analýza

Mezi prosperujícími zeměmi v tomto srovnání je Albánská republika, která během hospodářské krize zaznamenala raketový růst vývozu do ČR a to o rekordních 771,4 % na 12 mil. €, oproti 1,5 mil. € v předešlém roce. Rostl rovněž i vývoz z České republiky a to o 13,7 % na celkových 23,1 mil. €. Nicméně se jednalo o ojedinělou záležitost a v dalších letech přišel strmý pád a stagnace. Po odchodu koncernu ČEZ z Albánie v roce 2014 a jeho celkově špatných zkušenostech z podnikatelského prostředí, se v Albánii v letech 2010-2014 neuskutečnila žádná investice, ať již státem vlastněné firmy či soukromého podnikatele, velkého rozsahu.¹²⁰

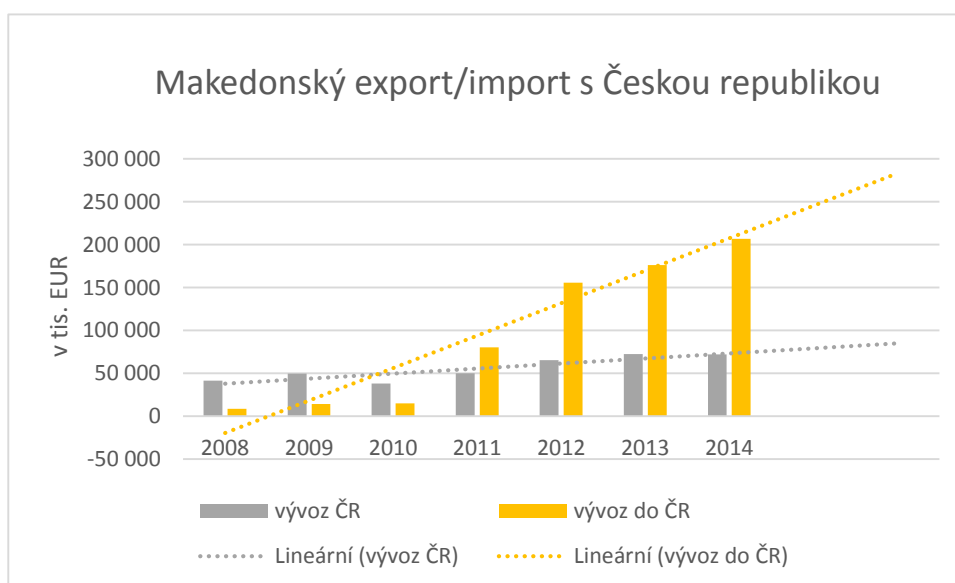
Vzájemná obchodní výměna mezi Českou republikou a Albánskou republikou prošla za zkoumané období řadou dílčích výkyvů, můžeme však s jistotou konstatovat, že nedošlo k ovlivnění hospodářskou krizí a naopak cenová dostupnost albánských výrobků, jmenovitě obuvi a textilu, což jsou hlavní vývozní artikly do České republiky¹²¹, přispěla ke stále více rostoucímu vývozu. Ten ve zkoumaném období dosahoval průměrně 5 831 000 €, po přepočtení na hodnotu HDP na obyvatele, která patří k našim zkoumaným jevům, se hodnota albánského vývozu v průměru 2,08 € na jednoho obyvatele a celkově vzrostl o 528,53 %. Hodnoty českého exportu do Albánie také vzrostly, a to o 18,75 % a průměrná výše ročního exportu se pohybovala na hodnotě 23 027 000 €, což při přepočtu na HDP a obyvatele činí 8,22 € průměrného českého exportu ročně.

¹²⁰ STI Albánie, str. 18

¹²¹ STI Albánie, str. 17

Hlavními českými artikly vyváženými do Albánie byly především automobily, strojní výrobky, celá zařízení a čisticí prostředky. Celkový objem vzájemné zahraniční výměny mezi těmito dvěma zeměmi vzrostla v letech 2008-2014 o 52,66%, což představuje druhý nejnižší růst mého srovnání.¹²²

Makedonie představuje další nepředpokládaný výsledek mého srovnání, ostatně výsledky vzájemné ekonomické bilance byly pro mne nejvíce překvapující. Zde cituji zprávu dle portálu businessinfo.cz „Od r. 2011 vykazuje vzájemný obchod anomálii představovanou neúměrným nárůstem makedonského exportu do ČR a propadem vzájemné obchodní bilance (ve srovnání vzrostl makedonský vývoz do ČR téměř 20x). Situaci nelze přesto hodnotit kriticky, neboť není způsobena systémovými příčinami. Exportní potenciál Makedonie se nijak nezlepšil, naopak český vývoz do Makedonie řadu let stoupal. Za negativním saldem jsou totiž raketově rostoucí reexporty slitin drahých kovů a katalyzátorů pro český automobilový průmysl, kterým český export nedokáže ve „standardních“ komoditách sekundovat.“¹²³

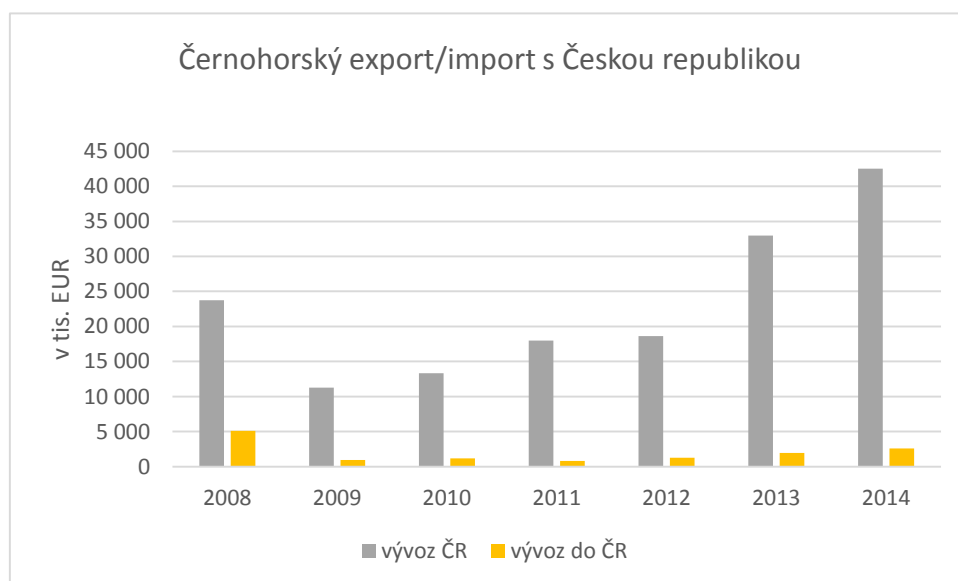
Vzájemná obchodní výměna mezi Českou republikou a Makedonskou republikou prošla za zkoumané období velmi zajímavým vývojem a je také jedinou zemí našeho srovnání, kde má Česká republika záporné saldo zahraničního obchodu jak bylo vysvětleno v předchozí kapitole. S jistotou mohu konstatovat, že nedošlo k ovlivnění hospodářskou krizí a naopak cenová dostupnost makedonských komodit přispěla ke stále více rostoucímu vývozu do České republiky.

¹²² Všechna výchozí data se nacházejí v příloze textu

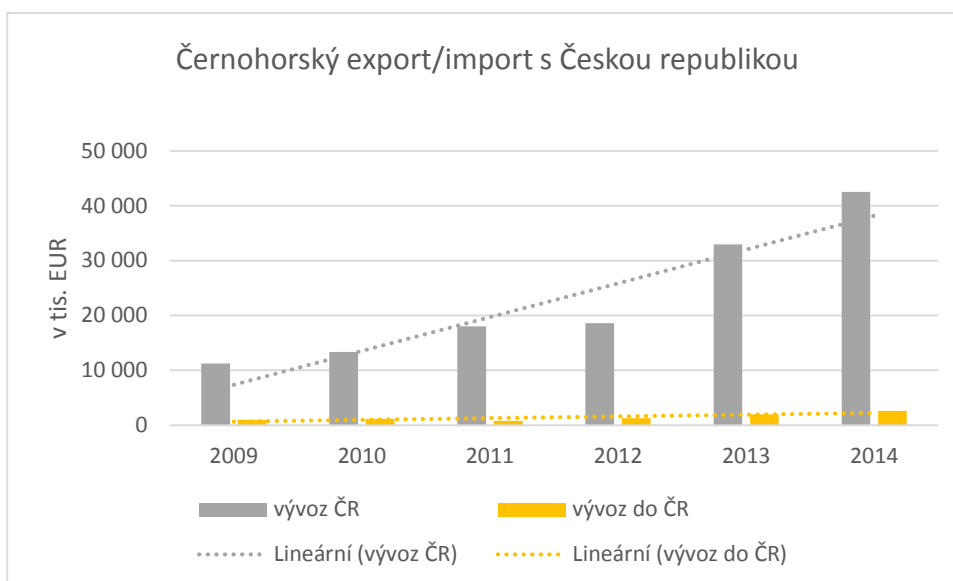
¹²³ STI Makedonie, str.16.

Ten ve zkoumaném období dosahoval průměrně 93 959 000 €, po přepočtení na hodnotu HDP na obyvatele, činí hodnota makedonského vývozu v průměru 45,48 € na jednoho obyvatele a celkově vzrostl o těžko uvěřitelných 2249 %. Hodnoty českého exportu do Makedonie také vzrostly, a to o 73,92 % a průměrná výše ročního exportu se pohybovala na hodnotě 55 749 000 €, což při přepočtu na HDP a obyvatele činí 26,99 € průměrného českého exportu ročně. Hlavními českými artikly vyváženými do Makedonie byly především automobily, strojní výrobky, traktory, kotle a čisticí prostředky. Makedonský vývoz do České republiky, jak již bylo řečeno, se soustřeďuje na katalyzátory pro automobilový průmysl, kovy, nápoje a lihoviny. Celkový objem vzájemné zahraniční výměny mezi těmito dvěma zeměmi vzrostla v letech 2008-2014 o 3070 %, což představuje naprosto suverénně nejvyšší růst mého srovnání.¹²⁴

Černá Hora, a její ekonomické vztahy s Českou republikou, mají svá jistá specifika. Jedná se o zemi, jenž byla ekonomickou krizí v roce 2008 poznamenána nejvíce, celkový propad mezi lety 2008 a 2009 činil 271,5 %, z toho o 111 % klesl dovoz z České republiky, propad vývozu činil 432 %. V případě Černé Hory jsem uplatnil výjimku v našem srovnání a rok 2008, se svými extrémně vysokými hodnotami oproti předchozím letům vynechám, analýza trendu byla tímto rokem tak ovlivněna, že neindikovala růst, který se v posledních letech odehrál ve vzájemné obchodní výměně. Ostatně, český vývoz překonal hranici roku 2008 až po pěti letech. Černé Hoře se doposud nepodařilo překonat, bohužel ani přiblížit se, na hodnotám roku 2008. Zde uvádím data včetně zmíněného roku, druhá tabulka s trendy následuje dále.

¹²⁴ Všechna výchozí data se nacházejí v příloze textu

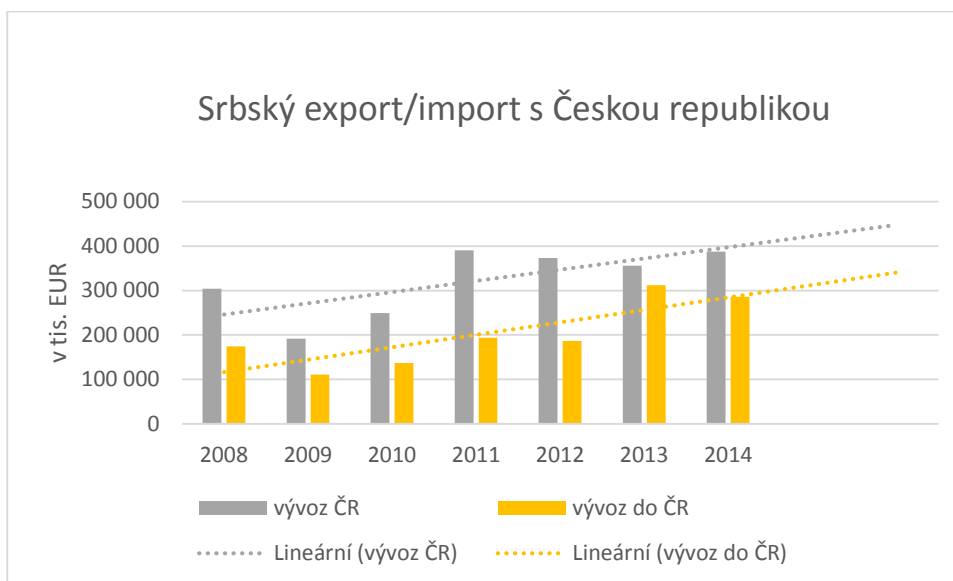

Dále v kapitole o Černé Hoře budu vycházet z dat pro roky 2009-2014. Výše zobrazený graf jasně indikuje růst vzájemného obchodu od roku 2009. Ten ve zkoumaném období dosáhl celkového růstu o 269 %, což představuje druhý největší růst našeho srovnání. Pokud jde o český vývoz do Černé Hory, vzrostl o celkových 278 %, průměrně dosahoval nominální výše 22 781 000€, po přepočtení na hodnotu HDP na obyvatele, činí hodnota makedonského vývozu v průměru 36,74 €. Hodnoty českého importu z Černé Hory také vzrostly, a to o 170 % a průměrná výše ročního exportu se pohybovala na hodnotě 1 987 000 €, což při přepočtu na HDP a obyvatele činí 3,20 € průměrného černohorského exportu do ČR ročně. Hlavními českými artikly vyváženými do Černé Hory byly opět především automobily, strojní výrobky a poněkud překvapivě i telefonní technika. Černohorský vývoz do České republiky se soustřeďuje na hliníkové rudy, hliníkový šrot, železné výrobky a překvapivě nábytkářské výrobky, jmenovitě stoly.¹²⁵

Předposlední zemí srovnání je Republika Srbsko. Jedná se o největší, nejvíce osídlený a nejbohatší stát našeho srovnání. Také hodnota vzájemného obchodu je zdaleka nejvyšší, celkově je Srbsko 38. největší obchodní partner České republiky, se vzájemným obchodem přes 18 mld.Kč, tj. 673 mil. €. ¹²⁶

¹²⁵ STI Černá Hora, str. 23.

¹²⁶ STI Srbsko, str. 24

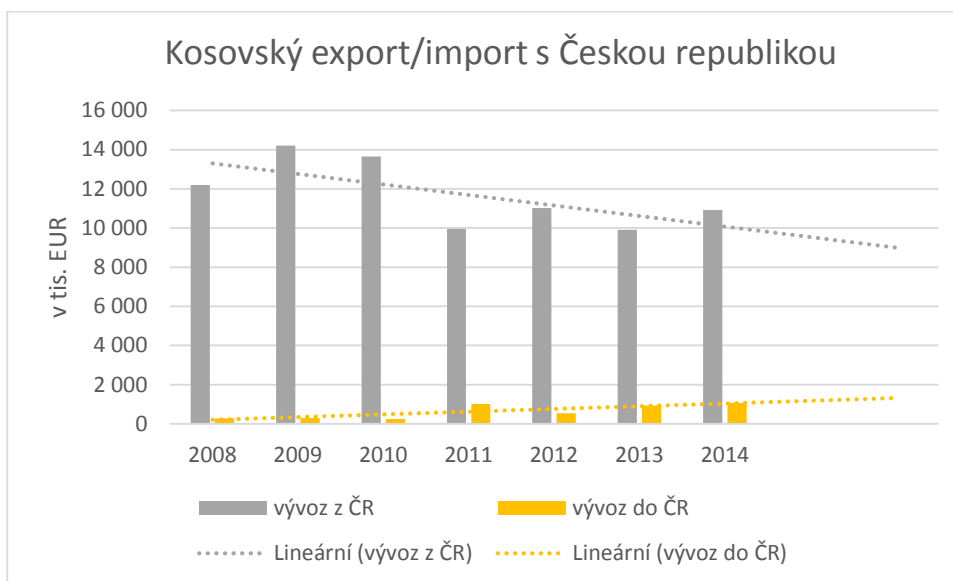

Graf ekonomických ukazatelů pro rok 2008-2014 jasně indikuje, přes znatelný propad během ekonomické krize, jmenovitě o 59 % ve vývozu ČR do Srbska a o 57 % vývozu Srbska do ČR, se podařilo během dvou let překonat hodnoty roku 2008 a pomalým, leč stabilním tempem růst.

Vývoz z České republiky ve zkoumaném období dosahoval průměrně 321 719 000 €, po přepočtení na hodnotu HDP na obyvatele, činí hodnota srbského vývozu v průměru 44,76 € na jednoho obyvatele a celkově vzrostl o 28 %. Hodnoty českého exportu do Srbska také vzrostly, a to o 64 % a průměrná výše ročního exportu se pohybovala na hodnotě 200 259 000 €, což při přepočtu na HDP a obyvatele činí 27,86 € průměrného českého exportu ročně. Hlavními českými artikly vyváženými do Srbska byly, v našem srovnání již tradičně automobily, strojírenské výrobky a elektrická energie. Srbský vývoz do České republiky se soustřeďuje na měď, nelékařská lůžka a lehátka, elektrická energie a minerální oleje. Celkový objem vzájemné zahraniční výměny mezi těmito dvěma zeměmi vzrostla v letech 2008-2014 o 41 %, což představuje druhý nejvyšší růst mého srovnání.¹²⁷

Poslední zemí mého srovnání, a pro moji práci také nejdůležitější, patří Republika Kosovo. To není poslední jen v tomto textu, je také poslední ve všech zkoumaných parametrech. Také jako jediné vykázalo pokles vzájemného obchodu za zkoumané období, což do jisté míry neguje snahy kosovských představitelů o oživení vzájemné ekonomické výměny.

¹²⁷ Všechna výchozí data se nacházejí v příloze textu

Jak je již z tabulky patrné, největší pokles zaznamenal, byť nikterak dramatický, český export do Kosova, kterému se dlouhodobě, v porovnání s ostatními zeměmi, nedaří. Naopak vývoz kosovských produktů do České republiky, byť pořád zůstává na nejnižší úrovni, stabilně roste.

Vývoz z České republiky ve zkoumaném období dosahoval průměrně 11 690 000 €, po přepočtení na hodnotu HDP na obyvatele, činí hodnota kosovského dovozu v průměru 6,46 € na jednoho obyvatele, nejnižší z našeho srovnání, a celkově klesl vývoz o 10 % oproti výši z roku 2008. Hodnoty českého importu z Kosova naopak výrazně vzrostly, a to o 280 % a průměrná výše ročního importu se pohybovala na hodnotě 621 259 €, což při přepočtu na HDP a obyvatele činí opět nejnižších 0,34 € průměrného kosovského exportu ročně. Hlavními českými artikly vyváženými do Kosova byl hovězí dobytek farmaceutické produkty a plasty. Zde, v našem srovnání již tradiční automobily chybí, dodávky na kosovský trh jsou započteny v Makedonii, sídle Porsche Skopje, jenž drží exkluzivitu pro tyto dvě země.¹²⁸ Kosovský vývoz do České republiky se soustřeďuje na vína, rostlin pro farmacii a voňavkářství a sušené ovoce. Celkový objem vzájemné zahraniční výměny mezi těmito dvěma zeměmi, i přes rapidní nárůst na kosovské straně, poklesl v letech 2008-2014 o 3 %, což představuje smutné prvenství v mém srovnání.¹²⁹

¹²⁸ STI Kosovo, str. 17.

¹²⁹ Všechna výchozí data se nacházejí v příloze textu

První vlaštovka na poli ekonomických vztahů byl český koncern ČEZ, který v roce 2006 otevřel v Prištině kancelář, která se aktivně zapojila do procesu plánované privatizace dolů v Trepči.¹³⁰ S ohledem na tristní situaci zejména na poli výroby a distribuce elektrické energie je tento krok opodstatněný. Nicméně doly v Trepči, které v historii Kosova hráli velmi důležitou roli, nebyly doposud privatizovány a komise by měla rozhodnout až příští rok. Ruku v ruce s postupnou stabilizací poměrů v Republice Kosovo, konsolidací území, kdy byla po vleklých sporech naplno obnovena kontrola nad územím Kosovské Mitrovice, a také etablováním tohoto státu na geopolitické mapě světa, přichází i zájem zahraničních investorů o tuto pořád ještě rozvojovou zemi. Od vyhlášení nezávislosti neprošla bilance vzájemného obchodu bouřlivým vývojem jako další zkoumané země, nicméně obchodní potenciál Kosovo nemůže být vyčerpán. Ostatně na tuto situaci zareagovaly nejvíce podnikatelské kruhy z Brna, které byly v úzkém styku se zdejší kosovsko-albánskou minoritou.¹³¹ Již v roce 2013 došlo k prvním krokům k založení oficiální obchodní platformy, Česko-Kosovské obchodní a průmyslové komoře, která byla roku 2014 zaregistrována na ministerstvu průmyslu a obchodu, která významnou měrou přispívá k prohlubování vzájemné spolupráce.¹³² Již z vyjádření Ing. Pavla Motyčky, jejího současného prezidenta je patrné její hlavní poslání „Rádi bychom představili podnikatelům, ale i široké veřejnosti, Kosovo jako zemi s obrovským potenciálem. Naším hlavním cílem je přesvědčit všechny potencionální investory či turisty, že obraz Kosova jako drogovou mafií rozvrácenou zemi je naprosto chybný a ve skutečnosti, díky mnoha velmi specifickým faktorům, se jedná o bezpečnou zemi, platící eurem s relativně vysokou vymahatelností obchodního práva a rostoucí ekonomikou“¹³³.

¹³⁰ Stručný přehled zahraniční politiky České republiky za rok 2008, str. 214.

¹³¹ Ze zakládajících dokumentů Česko-Kosovské obchodní a průmyslové komory

¹³² Rejstřík firem a institucí ČR. on-line text (<http://rejstrik.penize.cz/02585006-cesko-kosovska-obchodni-a-prumyslova-komora>)

¹³³ Z rozhovoru s Ing. Pavlem Motyčkou s autorem článku ze dne 3.července 2015.

Se vznikem komory a navázání vzájemných vztahů s Kosovskou obchodní komorou, nabraly obchodní aktivity patřičné dynamiky. Práce komory se soustředila především na poskytnutí podkladů a informací pro české firmy, pro které byly veřejné tendry v Kosovu zajímavé, ale z důvodů obav a nedostatku informací se bály v nich zúčastnit. Největší přínos komory tak spočívá v propagaci Kosova jako trhu a poskytnutí informací a rad firmám či případným investorům. Reálnými výsledky spolupráce patří spoluorganizace dvou seminářů pro ministerstvo zahraničí České republiky v letech 2014 a 2015, ve druhém termínu se na organizaci podílel i autor této práce.¹³⁴ Mezi zásadními projekty, na kterých se podílela, je přihlášení dvou českých firem do tendru na projektovou dokumentaci k demolici hnědouhelné (lignitové) elektrárny Kosova. Dále pomoc se získáváním lokálních spolupracovníků pro firmu Royal Haskoning DHV, jenž se vítězně účastnila tendru na vypracování urbanistické studie pro „Bezbariérovou Prištinu a zkvalitnění sítě MHD“¹³⁵. Ve druhé fázi tohoto projektu, pro firmu SOR Libchavy, zajišťuje kompletní servis při jejím přihlášení do výběrové řízení na dodávku 51 nízkopodlažních autobusů pro Prištinu. Jedná se o největší zakázku v regionu a je financována z půjčky Evropské rozvojové banky.¹³⁶ Mezi další projekty patří dovoz vína z vinic Bodrumi i Vjëter, dovoz sušených plodů a také šafránu. Z exportních komodit má kosovská strana zájem především o technologie. Ať již se jedná o linky na výrobu cementových bloků, tvárnic, po lékařské vybavení. Také české výrobky zde mají velmi dobré jméno, srovnatelné s německým, ale jsou vnímány jako cenově dostupnější. Ostatně s tím také souvisí obrovská poptávka po vozidlech Škoda, realizovaná skrze zastoupení v Makedoni.

¹³⁴ Tisková zpráva ministerstva zahraničí, on-line text
(http://www.mzv.cz/pristina/cz/ekonomika_a_obchod/seminar_investicni_a_exportni_1.html)

¹³⁵ Osobní zkušenost autora, jenž se podílel na náboru a kompletním servisu.

¹³⁶ Vyjádření Shpenda Ahmetiho, starosty Prištiny při osobním jednání s autorem textu v Prištině, 18. července 2015

Přes tuto snahu vyvinutou z české strany, hovoří statistická čísla jinak. Zájem českých firem o tuto oblast pomalu roste, jak dokazuje srovnání i účasti na seminářích pořádaných ministerstvem zahraničí, ale pořád není dostatečný, aby byl naplno využit potenciál Kosova. Jsou-li dle mého srovnání ekonomické ukazatele Albánie a Kosova velmi podobné, nevidím důvod, proč by vzájemná ekonomická výměna neměla růst tak, jako v případě ostatních zemí, mluvili pro Kosovo i takové výhody, jako nízké zdanění a stabilní měna bez výkyvů, díky využívání eura. Na mojí výzkumnou otázku: „Je dostatečně využíván potenciál Kosova jako obchodního partnera?“ Musím jednoznačně potvrdit, že není. Přes jisté komparativní výhody vůči zemím mého srovnání, nedosahuje objem vzájemného obchodu ani hodnot Albánie, či Černé Hory, jenž v mém srovnání skončily na předposledních místech. Zahraniční obchod s Českou republikou představuje pro Kosovo 0,4 % jejich vývozu a 0,6 % dovozu. Zde bych rád připomenul Slovensko, které je ve zkoumaných aspektech o 0,2 % lepší.¹³⁷ Což jen dále ilustruje jakým neúspěchem jsou vzájemné ekonomické vztahy mezi Českou republikou a Kosovem.

Nezbývá než doufat, že pílí a houževnatostí se podaří zvrátit tento neblahý trend, jenž nepoškozuje jen Českou republiku a její spotřebitele ochuzené o kosovské produkty, ale zejména prosté, chudé Kosovany, pro které je mnohdy jediným východiskem z chronické finanční tísně emigrace do Evropy.¹³⁸

5. Rozvojová pomoc

5.1. Rozvojová pomoc od roku 2008

Rozvojová pomoc je, bohužel, jedna z mála opravdu funkčních a spolehlivých metod lokálního rozvoje v Kosovu a dalších zemích mého srovnání. Rokem 2008 a vyhlášením své samostatnosti se Republika Kosovo dostala mezi prioritní příjemce české zahraniční pomoci, což vedle velmi silné přítomnosti českých jednotek v rámci KFOR, jen dále zlepšovalo pověst naší země jako dlouhodobého partnera pro Kosovo. Na začátku je třeba vyzdvihnout velmi racionální přístup zainteresovaných osob, ať již z českého zastupitelského úřadu, velitelství české mise KFOR a České rozvojové agentury, popřípadě dalších nevládních humanitárních subjektů, nicméně těm se v této práci věnovat nebudu (z nichž jsou nejsilněji zastoupeny: Člověk v tísní a

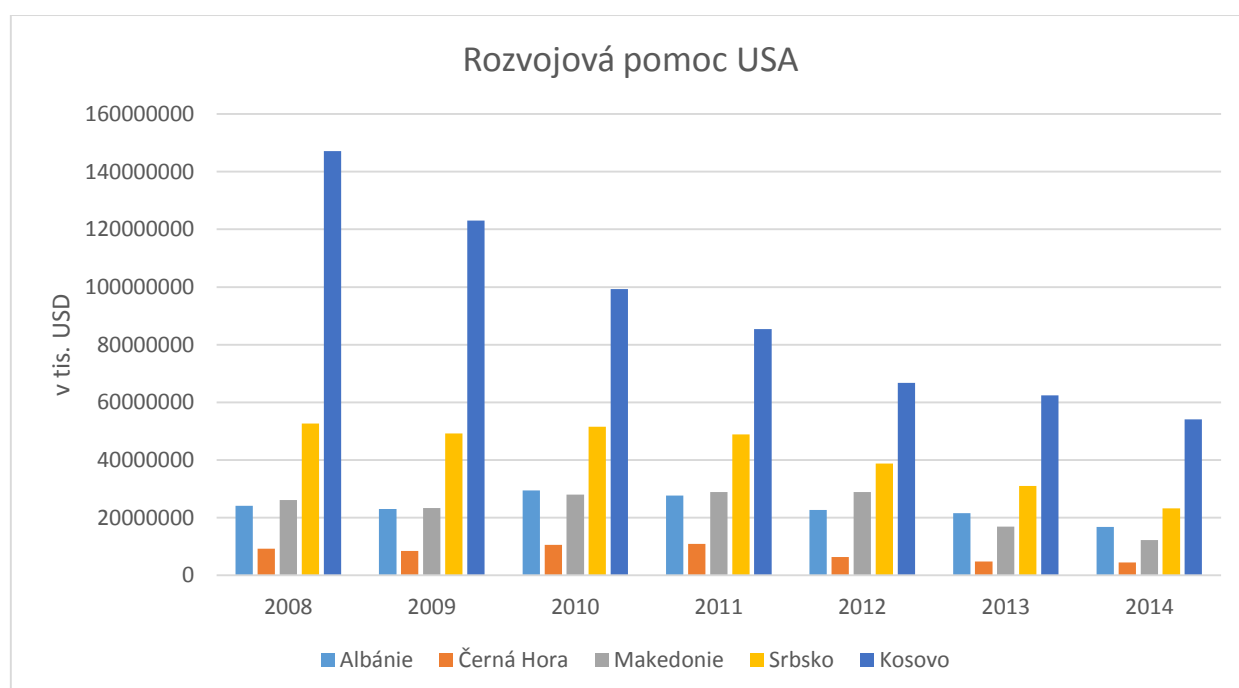
¹³⁷Kosovo agency of statistics: External trade statistics Semptember 2014, str.13.

¹³⁸ Česká televize, 27. února 2015. on-line text (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1507392-kosovane-prchaji-ze-sve-zeme-pred-chudobou-chteji-do-nemecka>)

Charitas). S ohledem na realitu politického či administrativně-správního aparátu je tento přístup na místě. Česká republika není v ekonomické pozici, kdy by si mohla dovolovat neefektivně využívat svých prostředků.

V této kapitole provedu srovnání mezi zahraniční pomocí České republiky a Spojených států Amerických. Důvodů, proč jsem do tohoto srovnání zařadil právě Spojené státy je hned několik. Jednak jsou vnímány jako patron nezávislosti Kosova a je to především americká zásluha, že v dnešních mapách nalezneme nezávislé Kosovo. Dále je to neutuchající podpora Spojených států napříč celým Kosovem, nemající jinde v Evropě obdoby. Více než 87 % Kosovanů vyjadřuje svoji podporu USA.¹³⁹ Pro ilustraci uvádím, že hlavní bulvár Prištiny nese jméno Billa Clintona, který si zde také v roce 2009 odhalil svoji sochu.¹⁴⁰ Tato na první pohled možná úsměvná kapitola historie Kosova však názorně ilustruje postavení, kterému se USA těší v Kosovu. Ostatně, Kosovo se do jisté míry těší výjimečnému vztahu na poli rozvojové pomoci poskytnuté Spojenými státy.

Prvně provedu komparaci zahraniční pomoci USA.

139 THE U.S.-GLOBALLEADERSHIP PROJECT survey, str. 9. on-line text
(www.gallup.com/file/poll/161309/US_Global_Leadership_Report_03-13_mh2.pdf)

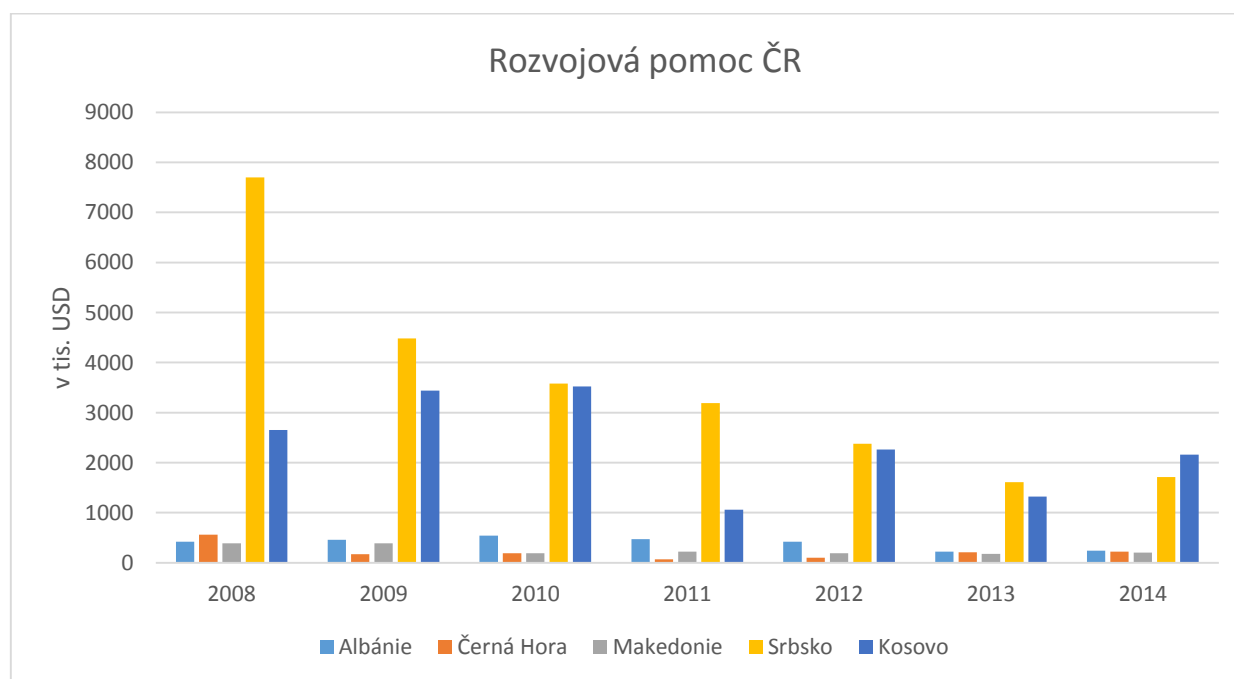
140 on-line text (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/kosovo/6481057/Bill-Clinton-unveils-statue-of-himself-in-Kosovo.html>)

Z výše zobrazeného grafu je jasně patrná celková dominance Kosova v nominální části, nicméně stejně jako v ekonomickém srovnání, i zde jsou pro mě směrodatné hodnoty po přepočtení na obyvatele dané země. Podle těchto kritérií jsem vytvořil krátkou tabulku pro lepší přehled celkové výše pomoci a pomoci na obyvatele, v tabulce označené jako „pomoc USA pC“

pořadí	1.	2.	3.	4.	5.
stát	Kosovo	Černá Hora	Makedonie	Albánie	Srbsko
pomoc USA pC	351,48 USD	88,97 USD	79,64 USD	59,10 USD	41,11 USD
celková suma	638 146 444 USD	55 161 845 USD	164 513 872 USD	165 479 321 USD	295 427 291 USD

Kosovo, jak již jsem nastínil v přechozí kapitole zaujímá první místo. Pro srovnání dodám, že Kosovo se velmi vymyká celkovému srovnání a jeho podpora Spojenými státy postupně klesá.¹⁴¹

Oproti tomu česká zahraniční pomoc se neliší jen výší pomoci, ale především mnohem vyváženější strukturou, ze které jsou jasně patrné prioritní země Balkánu.

¹⁴¹ Viz. Tabulka „zahraniční pomoc“ v příloze.

Ostatně na české straně se nemění největší příjemce pomoci, tím je, stejně jako v předchozím srovnání Kosovo, velká změna je však patrná hned na druhé pozici, kdy Srbsko patří, a historicky patřilo, k prioritním zemím české zahraniční pomoci.

pořadí	1.	2.	3.	4.	5.
stát	Kosovo	Srbsko	Černá Hora	Albánie	Makedonie
pomoc ČR pC	9,04 USD	3,43 USD	2,45 USD	0,99 USD	0,85 USD
celková suma	16 410 000 USD	24 650 000 USD	1 520 000 USD	2 770 000 USD	1 760 000 USD

Makedonie se v tomto případě opět postarala o překvapivý výsledek. S ohledem na extrémní nárůst vzájemného obchodu bych ji na posledním místě srovnání nečekal a pomocí rozvojové pomoci prohluboval vzájemnou spolupráci. Celkově Česká republika investovala do rozvojové pomoci ve zkoumaném období více než 47 milionů dolarů. Je-li toto číslo malé či velké nebudu soudit, je potřeba se zamyslet především nad otázkou, zda byly tyto peníze investovány dostatečně efektivně a zda přinesly očekávaný efekt-zlepšení životní úrovně obyvatel daných států.

5.2. Analýza rozvojové projektů ČR v Kosovu

Zde bych rád uvedl, že data použitá v této části textu se mohou lišit. Jednak díky odlišné metodice zpracování dat OECD, ze kterých čerpám při sestavování podkladů a tabulek, tak díky kurzovním výkyvům v jednotlivých letech. Dále do mého předchozího srovnání jsou zahrnuty jen ty prostředky, které byly poskytnuty striktně na základě bilaterálních smluv, proto se výsledky částka může lišit o drobné projekty realizované zastupitelským úřadem. Již na začátku byly stanoveny prioritní sektory, do kterých se bude česká rozvojová pomoc soustředit. Jsou jimi: ekonomicko-průmyslový rozvoj, ochrana životního prostředí, doprava, zdravotnictví a oblast práce a sociálních věcí.¹⁴² Nicméně dlouhodobě jsou uskutečňovány projekty zaměřené zejména na oblast životního prostředí a zdravotnictví. V roce 2008 byl také realizován doposud největší jednorázový rozvojový projekt-dvouletá obnova traumatologické péče, ve spolupráci s FNKV¹⁴³, na kterou bylo vyčleněno 52 mil Kč („technická podpora léčby komplikovaných traumatologických zdravotních stavů v Kosovu“). Další drobné projekty (podpora služeb pro osoby se zrakovým a sluchovým postižením) byly realizovány z rozpočtu zastupitelského úřadu,

¹⁴² Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2008, Ministerstvo zahraničí, Praha 2009. str.214

¹⁴³ Fakultní nemocnice Královské Vinohrady v Praze

který má na tyto drobné lokální projekty vyčleněno okolo 20.000EUR ročně¹⁴⁴. Ve stejném roce přispěla Česká republika 1 milionem EUR do různých svěreneckých fondů, zejména Světové banky fondu a NATO, část těchto prostředků také investovala do obnovy elektrické rozvodné sítě¹⁴⁵

Následující rok byla uskutečněna druhá fáze projektu na rozvoje traumatologie a celý projekt byl úspěšně zakončen. Dále se zrealizovalo mnoho menších projektů, plně v duchu výše zmíněných priorit. Ve zprávě o zahraniční politice ČR za rok 2009 se hovoří o celkem 6ti menších projektech ve výši 3.612.000Kč¹⁴⁶.

Dále vláda České republiky schválila poskytnutí 500.000EUR do příspěvku fondu Světové banky na podporu sociálního rozvoje Kosova a spolufinancovány společné projekty s OBSE na podporu výcviku forenzního vyšetřování ve výši příspěvku 1.1mil Kč, respektive 1.75mil Kč na rekonstrukci elektrických rozvodů v obci Berivojce ve spolufinancování s UNDP¹⁴⁷¹⁴⁸

Rozvojová pomoc v letech 2010-2012 přímo vychází z usnesení vlády ČR č.1134 ze dne 31.srpna 2009, které spolu se změnou plánování zahraniční pomoci přineslo nové, dvou až tříleté plány, personální rozšíření České rozvojové agentury, jakožto zajišťující instituci české zahraniční spolupráce (rozvojové pomoci) a navýšení objemu peněz pro prioritní země (včetně Kosova) na úkor zemí mimo prioritní osu české zahraniční spolupráce¹⁴⁹.

V roce 2010 se začíná s realizací tříletého plánu na „Asistence při odstraňování ekologické zátěže“ v hodnotě 10.2mil Kč a „Integraci zrakově a sluchově postižených do společnosti“ s alokací 6mil Kč. Dále se pak realizuje program v gesci ministerstva zdravotnictví na „Sociální

144 Osobní rozhovor s Vítězslavem Purem

145 Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2008, Ministerstvo zahraničí, Praha 2009. str.215

146http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/rocni_plany/rok_2009.html

147 Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2009, Ministerstvo zahraničí, Praha 2010. str.311

148 UNDP-United Nations Development Programme (Rozvojový program OSN)

149 Usnesení vlády ČR č.1134 ze dne 31.srpna 2009, str.2. (ke stažení:http://www.mzv.cz/public/6d/da/ab/407629_239068_1134_uv090831_1134.pdf)

rozvoj s důrazem na zdravotnictví a životní prostředí“ o celkové výši 2.1 mil Kč. Dále z prostředků zastupitelského úřadu bylo zrealizováno 5 menších rozvojových projektů.

Pro následující rok se s důležitým sektorem ZRS ČR v Kosovu stalo zásobování vodou a sanitace, který je klíčovým pro zlepšení ochrany životního prostředí v zemi. Na předměstí Prištiny, v oblasti Kosova Pole (obec Harilaçi) byl zahájen celkem tříletý projekt výstavby čističky odpadních vod.

Pro akademický rok byla Kosovu nabídnuta 4 nová vládní stipendia, z nichž byla dvě využita. Celkově ke konci roku 2011 v ČR v rámci vládních rozvojových stipendií studovalo 6 studentů, a to zejména v oborech ekonomie a zemědělství. Z prostředků vyčleněných na dvoustrannou zahraniční rozvojovou spolupráci v roce 2011 ČR v zemi realizovala 11 projektů (8 bilaterálních a 3 malé lokální projekty) v celkové hodnotě 12,6 mil. Kč. Celková oficiální rozvojová pomoc (ODA) poskytnutá Kosovu činila 18,8 mil. Kč.¹⁵⁰

Tak jako v minulých letech bylo pro Českou republiku v roce 2012 prioritní sociální oblastí, zejména spolupráce se sdruženími hendikepovaných obyvatel. Cílem těchto projektů bylo zlepšení postavení nevidomých a neslyšících a jejich integrace do většinové společnosti. V těchto oblastech si ČR vybuodovala silnou pozici i uznání ostatní dárcovské komunity¹⁵¹. Dále pokračovala spolupráce s vládou USA v rámci *Emerging Donors Challenge Fund*¹⁵², z něhož byl financován projekt inkluzivního vzdělávání, zaměřený na kapacity místních aktérů při naplňování strategie integrace romské, aškalské a egyptské komunity.

Nicméně převratnou záležitostí, a také asi největším úspěchem české rozvojové spolupráce, se stalo slavnostní otevření čističky odpadních vod v obci Harilaçi, první moderní čističky postavené v Kosovu po více než dvaceti letech.¹⁵³

150 Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR a statistický přehled OECD-DAC pro rok 2011. Česká rozvojová agentura. Praha 2012. Str. 20

151 Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR a statistický přehled OECD-DAC pro rok 2012. Česká rozvojová agentura. Praha 2013. str. 21

152 Program agentury USAID, kdy ve spolupráci s partnerskými zeměmi (donory) navyšuje vklad jejich pomoci o 100%.

153 Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR a statistický přehled OECD-DAC pro rok 2012. Česká rozvojová agentura. Praha 2013. str. 21

V roce 2012 byly též uskutečněny 4 malé lokální projekty při ZÚ Priština. Za průlomový lze považovat vzdělávací projekt na pomoc týraným, postiženým a jinak znevýhodněným ženám na severu Kosova, který byl prvním projektovým návrhem nevládní organizace spravované kosovskými Srby.

Pro akademický rok 2012/13 byla Kosovu nabídnuta 2 nová vládní stipendia, která byla využita. Celkově v ČR v roce 2012 v rámci rozvojových stipendií studovalo 5 studentů, a to zejména v oborech ekonomie a zemědělství.

Z prostředků vyčleněných na dvoustrannou zahraniční rozvojovou spolupráci v roce 2012 ČR v zemi realizovala celkem 11 projektů (6 bilaterálních, 1 trilaterální, 4 malé lokální projekty) v celkové hodnotě téměř 16 mil. Kč a 1 projekt transformační spolupráce v hodnotě 0,5 mil. Kč. Celková bilaterální oficiální rozvojová pomoc v roce 2012 činila 24 mil. Kč. Nicméně je k tomu potřeba započítat i náklady na vyslání civilních expertů v rámci mise EULEX, které jsou také kalkulovány jako součást rozvojové pomoci. S touto položkou je celkový účet za rok 2012 44.2mil Kč.¹⁵⁴

Pro rok 2013 se nezměnila struktura, která zůstává po vytyčena již při zařazení Kosova do prioritních zemí. Nadále bylo pokračováno v projektech pro začleňování hendikepovaných a jejich uplatnění na trhu práce. Také se podařilo zrealizovat projekty na podporu sociálního podnikání, spuštění systému monitorování a vykazování emisí skleníkových plynů v Kosovu, vytvoření podrobného technického návrhu sanace kyselých důlních vod v Novo Brdo. Také byla podpořena studie proveditelnosti výstavby ekonomicko-průmyslové zóny v oblasti Llabjan. V akademickém roce 2013/14 bylo vládní stipendium uděleno dalším 4 studentům. Celkem se prostředky rozvojové pomoci navýšili oproti minulému roku o zhruba 2.5mil Kč (pomineme-li náklady na experty v rámci mise EULEX) na celkovou výši 26.2mil Kč.

S ohledem na neutěšenou ekologickou situaci v Kosovu, došlo v následujícím roce ke startu nového projektu čističky odpadních vod u jezera Badovač, které slouží jako rezervoár pitné vody pro celé okolí Prištiny. Je ostatně pro Kosovo příznačné, že tento naprosto nezbytný projekt nebyl realizován lokální vládou, i přes svůj nízký rozpočet (800.000EUR) ale čekalo se na vhodného zahraničního donora. Výstavba osídlení v okolí přítoku Gračanka do jezera Badovač a absence kanalizace vedla k využívání této říčky jako „náhradní“ kanalizace. Za desítky let se tento problém tak rozrostl, že voda v jezeře přestávala být pitná. O úrovni čistoty vody (přes její

¹⁵⁴ Ibidem, str. 22.

následné čištění) nemůže být řeč, stejně tak jako na pravidelnou dodávku vody¹⁵⁵ V roce 2014 došlo k přípravě fázi projektu, samotná realizace započala v květnu 2015. Význam tohoto projektu pro reálné zlepšení životní úrovně je tak velký, že jeho slavnostní zahájení proběhlo za obrovského zájmu médií i z okolních zemí. Z rozvojových projektů za rok 2014 si dovoluji zmínit ještě studii proveditelnosti pro obnovení těžebních kapacit a restartování těžby na dvou dolech komplexu Trepča, nemohu nezmínit kurz fotografování pro mladé Kosovany s Downovým syndromem, podpořený 10.911 EUR. Tento projekt ponechávám bez komentáře. Další lokální projekty svým zaměřením nepřesahují rámec malých projektů započatých v minulých letech. Celková výše za rok 2014 není k dispozici, dle odhadu autora se jedná o částku zhruba 3 mil. Kč v malých lokálních projektech.

Pro rok 2015 je malou revolucí díky zapojení osob z Česko-Kosovské obchodní a průmyslové komory (dále jen ČKOPK) do přípravy projektů. Z návrhů ČKOPK se započalo s realizací bilaterálních projektů na úrovni vlád. Prvním z nich, je i díky absenci memoranda o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí, tak jako mají jiné balkánské země uzavřené s ČR, ekologický projekt¹⁵⁶. Jedná se o transfer know-how a stáže expertů na správu národních parků a přírodních rezervací. Kosovská příroda je obrovským způsobem znehodnocena černými skládkami, které jsou doslova všude. Tato ekologická zátěž je nejen rizikem pro životní prostředí a zdraví obyvatel (s ohledem na to, že zde můžeme nalézt vše od barev po léky) ale také obrovským problémem pro zvýšení atraktivity Kosova jako turistické destinace. Kosovo by mělo, s ohledem na svojí objektivně krásnou přírodu, turistům co nabídnout, od cenové dostupnosti, přes pohostinnost obyvatel a velkou míru bezpečnosti, ale stav znečištění, i v národních parcích, je pro člověka zvyklých západních poměrů naprostý šok. Za českou stranu bylo na pokyn ministra životního prostředí Richarda Brabce vytvořena pracovní skupina v čele s Ing. Michalem Pastvinským (ředitelem odboru mezinárodních vztahů) a Milanem Závadou (poradcem a zmocněncem ministra RKS pro životní prostředí a územní plánování Ferida Aganiho) která má za úkol vytvořit bilaterální podmínky pro transfer know-how a expertů z ČR do Kosova, příprava dvou menších projektů na zatraktivnění národních parků pro turismus-placených z českých zdrojů,

155 Osobní zkušenost autora práce, který v Prištině opakovaně, dlouhodobě bydlel. Voda „z vodovodu“ má pachut', je takřka nepitná, krom toho dodávky vody jsou často přerušovány. Mezi 24.00 a 06.00 vodovodní řád nefunguje vůbec. Je nutné si dělat do kyblíků zásoby. Taktéž výpadky el.energie jsou na denním pořádku.

156 Tesař, Filip. *Můžeme, chceme, dokážeme?: česká ekonomická, veřejná a kulturní diplomacie a Balkán*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013. str. 70.

a společná příprava a česká supervize pro velký projekt fyzického vyčištění národních parků hrazený z prostředků EU.

Druhý velký rozvojový projekt na léčení dětí z Kosova v ČR, hrazeného však z prostředků Republiky Kosovo, byl tématem schůzky mezi zástupci ČKOPK a náměstkem ministra zdravotnictví prof. MUDr. Josefem Vymazalem DrSc. dne 29. července 2015. Na přípravě se podíleli zástupci FN v Plzni a Hradci Králové, se kterými došlo k vytipování vhodných specializací, ve kterých mohou tyto zařízení nabídnout špičkovou péči a jejichž kapacita je dostatečná pro pokrytí této zahraniční rozvojové spolupráce aniž by došlo k nežádoucímu narušení standardního rozsahu lékařské péče pro občany České republiky¹⁵⁷. S ohledem na fakt, že představitelé min. zdravotnictví RKS a bývalý min. zdravotnictví, prof. Dr. Ferid Agani (aktuálně ministr z předchozího rozvojového projektu), jsou velmi přátelsky nakloněni k České republice jako vzoru poskytované zdravotnické péče, až neúměrně kvalitní s ohledem na rozpočtovou část a celkovou životní úroveň dle srovnávání OECD, můžeme očekávat v případě úspěšné realizace projektu-jenž je v Kosovu mimořádně citlivě vnímám a patří mezi tamní politické priority, další prohloubení vzájemných ekonomických vztahů především v rovině dodávek do zdravotnictví. Ostatně není tajemstvím, že cenová hladina běžných léků je v Kosovu mnohonásobně vyšší, než v zemích Západní Evropy. Vstup dodavatele generických léků je tudíž velice žádoucí¹⁵⁸.

Díky zevrubnému představení jednotlivých aspektů rozvojové pomoci a jejích priorit jsem mohl zodpovědět i druhou z výzkumných otázek. Priority české rozvojové pomoci byly dostatečně popsány a vysvětleny. Avšak pouhým sečtením nákladů na čistě rozvojovou pomoc (a to nezahrnuji náklady na misi KFOR a rozvojové projekty realizované v jejím rámci) se dostávám na částku přes sto milionů korun. To je potvrzuje, že Česká republika je silný a stabilní partner pro pomoc chudším zemím, který neváhá pomoci, když je třeba. S optimismem se dívám do budoucna a i díky dobrému hodnocení Kosova jakožto příjemce, kde pomoc je udržitelná, stabilní a prospěšná¹⁵⁹.

A těším se na realizaci dalších projektů, které reálně pomáhají a zlepšují životní situaci lidí, kteří neměli takové štěstí na stabilní a bohatou zemi, jakou je ta naše.

157 Dle vyjádření MUDr. Pavla Jindry, PhD.(primáře Hemato-Onkologického oddělení FN Plzeň) ze dne 4. června 2015 při osobní schůzce s autorem textu v FN Plzeň

158 V Kosovu je dostupné velké množství indických generik a falsifikátů. Dle vyjádření Dr.Imeta Rrahmaniho (ministra zdravotnictví RKS) ze dne 29. dubna 2015 při osobní schůzce s autorem textu v Prištině

¹⁵⁹ http://www.mzv.cz/file/1220787/_02_StrednedobeVyhodnoceniKoncepce_priloha1.pdf

5. Závěr

Závěrem bych chtěl shrnout poznatky získané na základě nastudovaných materiálů, potvrzující mou výchozí hypotézu. Zahraničněpolitická strategie České republiky prošla od vzniku samostatné republiky mnohými změnami, po hektických devadesátých letech, kdy se nově vzniklá republika musela vypořádat s radikální změnou zahraniční orientace, přišla na přelomu tisíciletí racionální snaha o působení v oblastech, kde „Česko“ znamená pojem. Tím prostorem byl Balkánský poloostrov, tradiční místo dobrých a přátelských vazeb s naší zemí. Přesto, že je problematika Kosova v našich zemích vnímána především pro srbsky, s ohledem na přežívající romantický panslavismus, tak i racionální argumenty hovořící pro spolupráci získávají na váze. Česká republika se správně rozhodla o zařazení Kosova do osy prioritních zemí a přes počáteční nejistoty se aktivně zapojila do procesu stabilizace poměrů na jižním Balkáně. Z mého pohledu a s odstupem času byla válka, i se všemi tragickými následky, pro Kosovo přínosem. Přinesla alespoň pokrok v situaci, která byla dlouhodobě neudržitelná a kde přes sentiment Srbska, který jej váže k této oblasti, nebyla jinou rozumnou možností, nic jiného než samostatnost. I přes nelegalitu zásahu NATO, z pohledu mezinárodního práva, to byl právě zásah NATO, který, dle mého názoru, zabránil případnému obrovskému krveprolití v této zemi. Ostatně obě strany konfliktu se netajily snahami o etnické vyčištění území od druhého etnika. Samotná řevnivost mezi Srbskem a Kosovem postupem času ochladla, i když zcela jistě nezmizí nikdy, a oba státy, byť Srbsko neuznalo Kosovo a upřímně pochybuji, stane-li se tomu tak někdy, spolu spolupracují alespoň v praktických otázkách vzájemného soužití. Vyhlášení nezávislosti a vznik Republiky Kosovo bude, snad v budoucnu, hodnocen jako krok, který pomohl snížit napětí v regionu a vnesl pokrok do patové situace vzniklé při rozpadu Jugoslávie. Samozřejmě můžeme polemizovat o vývoji v Makedonii a snaze Albánců o samostatnost v této zemi, ale to již není předmětem této práce. Jsem rád, že Česká republika i přes prezíravý a odmítavý postoj části politické reprezentace se stala stabilním partnerem této země, jejíž přežití, upevnění a rozvoj, jsou dle mého názoru klíčovými prvky pro budoucí stabilitu regionu. Také jsem rád, že jsem mohl poskytnout přehled a komparaci stěžejních bodů českých zahraničních vztahů ve vztahu k sousedním státům, které snad donutí čtenáře zamyslet se nad problémem, proč je Kosovo přehlíženo ve vztahu k vzájemnému obchodu a je odsunuto do pozice pouhého příjemce rozvojové pomoci. I když tímto potvrzuji zkoumanou hypotézu o jisté formě ostrakizace, tak zároveň věřím, že se staneme svědky vzájemného růstu. Zastávám názor, že nejlepší rozvojová pomoc, je fungující ekonomika. Pokud padne Kosovo, padne i mír v této oblasti. Pokud tato práce přinese čtenáři nový pohled na problematiku Republiky Kosovo a osvětlí i fungování politických a ekonomických vazeb, budu to brát jako velké zadostiučinění a přínos. Nezbyvá než doufat, že cesta do Evropy, kterou se celý

regionu vydal, ať již bude trvat deset či dvacet let, zabrání příštím válkám v této výbušné části Evropy a ušetří mnoho zbytečných obětí šílenství jménem válka.

6. Summary

The foreign policy strategy of the Czech Republic went through a lot of changes since the state was formed. The hectic nineteen-nineties, when the newly formed republic had to cope with the radical change of the foreign policy orientation, were on the turn of the millenium followed by a rational effort to be involved in the places, where the Czech Republic is well known. This was associated with the return to the Balkans region and after the Republic of Kosovo declared its independence a new chapter of mutual relations was opened. In my Bachelor Thesis I've focused on three basic factors of the cooperation: diplomatic relations, economic cooperation and the Czech development aid. I analyze all three aspects and submit the findings. The overall conclusion of the thesis is, that the Czech-Kosovar relations are developing pretty well, despite the dismissive stance, held by part of the Czech political representation.

7. Použité zdroje

Knižní zdroje

Štěpánek, Václav. Jugoslávie - Srbsko - Kosovo: kosovská otázka ve 20. století. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011.

Šesták, Miroslav. Dějiny jihoslovanských zemí. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998.

Pelikán, Jan. Novými cestami: Kosovo v letech 1958-1969. Vyd. 1. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

Cohen, Lenard J, and Jasna Dragović-Soso. State collapse in South-Eastern Europe: new perspectives on Yugoslavia's disintegration. West Lafayette, Ind.: Purdue University Press, 2008.

Tesař, Filip. Můžeme, chceme, dokážeme?: česká ekonomická, veřejná a kulturní diplomacie a Balkán. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2013.

Hladký, Ladislav. Jugoslávská krize a její historické souvislosti. 1. vyd. Jinočany: H, 1993.

Pelikán, Jan. Dějiny Srbska. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

Antoniadis-Bibicou, Hélène, and André Guillou. Pour une grande histoire des Balkans des origines aux Guerres balkaniques. Paris: Association internationale d'études du Sud-Est européen, 2004-.

Hradečný, Pavel, Ladislav Hladký, Virgil Monari, František Šístek, and Pavla Hradečná. Dějiny Albánie. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008.

Bishop, Chris. *Divize Waffen-SS 1939-45*. 1. české vyd. Praha: Svojtka, 2008. Programme des Nations Unies pour l'environnement. *Le conflit du Kosovo: ses conséquences sur l'environnement et les établissements humains*. Genève: UNCHS, c1999.

Mertus, Julie. *Kosovo: how myths and truths started a war*. Berkeley: University of California Press, 1999.

Buckley, William Joseph. *Kosovo: contending voices on Balkan interventions*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Pub., c2000.

Girgle, Patrik. *Kosovo*. 2. vyd. Praha: Libri, 2009.

Ramet, Sabrina P. *Social currents in Eastern Europe: the sources and meaning of the great transformation*. 2nd print. in pbk. Durham: Duke University Press, 1992.

Buckley, Mary, and Sally N Cummings. *Kosovo: perceptions of war and its aftermath*. New York: Continuum, 2001.

Tomasevich, Jozo. *War and revolution in Yugoslavia, 1941-1945: occupation and collaboration*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2001.

Elektronické zdroje

Weller, Marc (2008). Negotiating the final status of Kosovo. Institute for Security Studies (<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/cp114.pdf>, 13. 4. 2013), s. 5-95.

Woehrel, Steven (2013). Kosovo: Current Issues and U. S. Policy. Congressional Research Service. 23. 1. 2013

(<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21721.pdf>, 15. 4. 2013), s. 1-9.

Lehne, Stefan (2012). Kosovo and Serbia: Toward a Normal Relationship. Carnegie Endowment for International Peace

(<http://www.crees.ku.edu/~crees/news-events/press-releases/documents/Lehne%20.pdf>, 13. 4. 2013), s. 1-15.

Usnesení Vlády České republiky ze dne 21. května 2008 č. 635, on-line text
(http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2008&05-21).

Kosovo Investment and Enterprise Support Agency (KIESA)

<http://www.invest-ks.org/en/Low-Operating-Costs>

Střednědobé vyhodnocení Koncepce ZRS ČR na období 2010-2017

http://www.mzv.cz/file/1220787/_02_StrednedobeVyhodnoceniKoncepce_priloha1.pdf

Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR v roce 2009

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocn_i_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove_1.html

Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR v roce 2010

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocn_i_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove.html

Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR a statistický přehled OECD-DAC za rok 2011

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocn_i_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove_2.html

Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR a statistický přehled DAC za rok 2012

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocn_i_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove_3.html

Oficiální rozvojová pomoc (ODA) ČR za rok 2013

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocn_i_prehledy/oficialni_rozvojova_pomoc_oda_cr_za_rok.html

Informace o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky v roce 2014

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocn_i_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove_5.html

Kosovo-Základní informace o teritoriu, MZV

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/kosovo/ekonomika/index.html

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/kosovo/smlouvy/index.html

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/kosovo/politika/index.html

MZV

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocn_i_zpravy_a_dokumenty/index.html

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/rocn_i_plany/rok_2009.html

http://www.mzv.cz/public/6d/da/ab/407629_239068_1134_uv090831_1134.pdf

http://www.mzv.cz/file/1220787/_02_StrednedobeVyhodnoceniKoncepce_priloha1.pdf

Velvyslanectví ČR v Prištině

http://www.mzv.cz/pristina/cz/rozvojova_spoluprace/index.html

http://www.mzv.cz/pristina/cz/ekonomika_a_obchod/index.html

http://www.mzv.cz/pristina/cz/bilateralni_a_multilateralni_vztahy/index.html

OSCE mission in Kosov

<http://www.osce.org/kosovo>

NATO, mission KFOR

<http://www.aco.nato.int/kfor.aspx>

Přehled zemí uznávající Kosovo

<http://www.kosovothanksyou.com/>

Kosovo mining (of.vládní web)

<http://www.kosovo-mining.org/kosovoweb/en/kosovo/geography.html>

<http://www.kosovo-mining.org/kosovoweb/en/kosovo/climate.html>

<http://www.kosovo-mining.org/kosovoweb/en/kosovo/hydrology.html>

<http://www.kosovo-mining.org/kosovoweb/en/kosovo/geography.html>

Dokument UNEP

http://www.unep.at/documents_unep/Balkan_Feasibility_Studies/Prokletije_25-10-2010.pdf

Přehled národních parků

<http://www.parksdinarides.org/en/kosovo>

Výbor Nobelovy ceny

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2008/ahtisaari-bio.html

Web FSV

PIKAL Kamil, Česko-kosovské vztahy.

http://krvs.fsv.cuni.cz/KRVS-149-version1-27_cesko_kosovske_vztahy.pdf

Web PSP

<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/023schuz/s023103.htm>

<http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/026schuz/s026190.htm>

Články:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/309518-kosovo-neuznavam-a-thaci-je-valecny-zlocinec-zopakoval-zeman/>

<http://www.advojka.cz/archiv/2007/6/odstrasujici-dejiny-do-kapsy>

http://zpravy.idnes.cz/vudce-albancu-ibrahim-rugova-doufa-ze-kosovo-nakonec-dostane-autonomii-13j-/zahranicni.aspx?c=990507_100829_zahranicni_jpl

http://zpravy.idnes.cz/stydim-se-rekl-klaus-o-uznani-kosova-dvd-/domaci.aspx?c=A080523_203033_domaci_dp

<http://www.konstrukter.cz/2015/03/06/technicke-profese-patri-k-tem-lukrativnejsim/>

http://ostrava.idnes.cz/tatra-koprivnice-transportery-pandur-a-titus-f4m-/ostrava-zpravy.aspx?c=A150605_2167984_ostrava-zpravy_dar

Infobanka ČTK

<http://ib.ctk.cz/infobanka>